ВІСТІ
КОМБАТАНТА

1

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 2002

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 2002 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 1 (229)

ЗМІСТ

ст.

КОМЕНТАРІ

Леся ХРАПЛИВА-ЩУР: «Рік України» в Росії . . . 3
Володимир МАЛКОШ: Єдність повинна бути справедливою . . . 7
Роман ПАНКЕВИЧ: Вони не потрібні теперішній Україні . . . 8

ЛЮДИ, ОПІНІЇ, ПОДІЇ

Роман КОЛІСНИК: Моє знайомство з проф. Кубійовичем . . . 15

УКРАЇНА СЬОГОДНІ

Микола РЯБЧУК: Дві України (на жаль, продовження) . . . 19
Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ: Вибори до Верховної Ради . . . 33

НА ВІЙСЬКОВІ ТЕМИ

Володимир МОЛОДЕЦЬКИЙ: «Мудрі» і «не зовсім мудрі» ракети . . . 35
*** Кучма обирає інтеліґентного генерала . . . 40
*** Збройні сили України на шляху до професійного війська . . . 42
*** 10-ліття українського війська у Польщі . . . 44

ВИЗНАЧНІ ПОСТАТІ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ

Володимир МАЛКОШ: Ґерой Базару–полк. Іван Ремболович . . . 45
Орест ГОРОДИСЬКИЙ: Василь Сидор-Шелест . . . 48
Мирослав ТКАЧУК: Ґенерал Мирон Тарнавський . . . 50

СПОМИНИ

І. МАМЧУР: Доповнення до статті «В пошуках кращої долі» . . . 52
Д-р Володимир БОДНАР: Роля леґіону «Ролянд» і Похідних груп на окупованій території України . . . 53

ГУМОР І САТИРА

Ро-Ко: Мудра зброя . . . 55

ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ

К. І. НАПОРА: Пам'ятник полеглим борцям . . . 57
Василь ВЕРИГА: Боротьба за українську Україну триває . . . 59
Д-р Роман КУХАР: Пильний звітодавець подій в краю й у діяспорі . . . 64

БРАТСТВО кол. вояків 1-ої УД УНА

Комунікат Головної Управи . . . 66
Орест ЗЕЛІНСЬКИЙ: Звітна доповідь про діяльність Галицького Братства . . . 68
Склад Крайової Управи Галицького Братства . . . 71
Володимир МАЛКОШ: Івано-Франківська Станиця . . . 72
Степан РОМАНКО: Вітаємо д-ра Олександра Білика з його 80-річчям . . . 74
ПРЕСФОНД: . . . 77

Ті, що відійшли: Василь БОДНАР (78), Микола БОЙКО (78), Володимир ГУЛЯК (79), Володимир МАТИЄВИЧ (79)

З листів до редакції: Володимир МАЛКОШ (6), проф. М. МУШИНКА (76), Т-во «Просвіта»–Владивосток (18), Осип ТОРИЩАК (80)

1

2002

ВІСТІ КОМБАТАНТА

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців Об'єднання кол. вояків УПА,Броди-Лев Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ: Роман Колісник
д-р Василь Верига
Володимир Молодецький

АДМІНІСТРАТОР: Іларій Кушніренко, тел. (416) 247-5039

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody-Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:
В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

AUFC — H.Q.
49 Linden Gardens
Notting Hill Gate
London, W2 4HG
ENGLAND

Англія:
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows
Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND

Австралія
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Typesetting and layout by
Creative Touch
COMMUNICATIONS

Printed by

TRIDENT Associates Printing
Українська Друкарня ТРИЗУБ
Toronto • St. Catharines • Buffalo
1-800-216-9136

Коментарі

Леся ХРАПЛИВА-ЩУР

„РІК УКРАЇНИ” В РОСІЇ

Виглядає, що після переломового року 2000-го, початку нового тисячоліття, для України переломові та доленосні роки ніяк не закінчилися. Ось і цей, 2002-ий, несе з собою вибори, а їх вислід–це предмет великих побоювань та сподівань для кожного українця. А ще ж до того, можливо і в якомусь зв'язку з цією подією, Росія проголосила цей рік „Роком України”.

Рік України? Явище безумовно цікаве та ледве чи знане у співжитті модерних держав. Бувають дні, тижні, декади літератури, музики, пластичного мистецтва сусідніх країн. Влаштовувані для кращого пізнання та зрозуміння між сусідами. Це так, але ж тут не вибірково, а просто рік України. Як розуміють його–його ініціятори та режисери? Як плянують його програ́му, а, в першу чергу, яка мета цього задуму?

Про це знаємо небагато. Та це й дозволяє нам, виходячи з нашої, української точки погляду, нишком помріяти на цю тему. Це ж дозволене!

Перш за все–вшанування чужих культур (а тут виходить, більше, ніж сама культура!) хіба не може проходити інакше, як лиш в атмосфері взаємного порозуміння, пошани, належної оцінки всіх позитивних вартостей відзначуваної держави чи народу.

А якщо були між цими суспільними угрупуваннями якісь непорозуміння, то без сумніву, початком взаємнопізнання є вирівняння всіх минулих взаємних кривд.

Це й „модне” в сучасному світі, коли колишні держави-наїздники платять до сотика за шкоди нанесені колишнім противникам-жертвам: заробітні платні робітникам-невільникам та винагороди за забране чуже майно.

Не лиш платять: просять пробачення, ризикуючи своїм авторитетом. Найяскравіший приклад такого перепрошення–величний жест Папи Павла Другого, який просив пробачення за всі неправильні поступування Церкви за всю її історію. І цей жест тільки підніс в очах світу авторитет і Церкви і самого, як його вже сьогодні називають, „Великого Папи”.

А якже було б між нами–Україною й Росією?

Чи треба нам просити прощення за Конотоп, за Крути, за боротьбу УПА? Ми ж по чуже не посягали!

Це ж підтвердив і мудрець світової слави Вольтер: „Україна завжди змагала до самостійности". Але про інші війни, як лиш оборонні, про завоювання чужих територій–про це в нашій історії не чувати...

За що ж тоді перепрошувати?..

Та погляньмо на другу сторону. Не будемо вимагати звороту скарбів Києва, які пограбував Андрій Боголюбський, включно з іконою Богоматері Вишгородської, не вимагатимемо відшкодування за працю козаків, згноєних у болотах майбутнього Петербурґу... Давно було, і не ця ж держава це зробила, хоч і сьогоднішня Росія залюбки перебирає на себе славу царської імперії (канонізуючи ж свого царя), як і червоної, співаючи й до сьогодні її славень.

Але є й новіше, і воно закріплене незгоєною близною у свідомості кожного українця, тільки останнє, саме проминуле століття: мільйони людей виморені трьома, свідомо проведеними, голодами, фізичне винищення української хліборобської верстви, як і поосібно інтелектуальної еліти народу... А скільки не лиш закатованих, вбитих, але й їх нащадків, які були б народилися?! Скільки загинуло на Колимі, в Сандормоху чи таки з голоду на своїй родючій землі таких Григоріїв Шевченків, Яковів Франків, Олен Пчілок, Сергіїв Грушевських, Василів Петлюр? Скільки могли б вони були виплекати незвісної ще величини провідників народу, геніїв нації, а може світу? Та це не сталося, свідомо й цілеспрямовано не сталося...

Неменш можна сказати про зруйнування нашого, унікального у світі чорнозему, забруднення довколишнього середовища, колоніяльне узалежнення України від Москви, тоді коли наші багатства давали нам змогу стати окремим підметом світової економіки... І звичайно, все укоронований терновим вінцем Чорнобиля, побудованого на нашій території Москвою. І на її ж наказ, проти волі місцевих працівників, проведено 26 квітня 1986 року горезвісний експеримент...

А що говорити про конфіскату Росією всіх заграничних посілостей УРСР, золотого й самоцвітного фондів, заощаджень–добутків працьовитих українських рук, які „осіли" в московських банках?!

Було б за що просити пробачення, якби так добра воля, а про відшкодування грішми чи товарами–говорити все ж нереально: воно мусіло б продовжуватися століттями...

Тай не все відшкодуєш хоч би й горами золота. Навіть у тих, хто щасливо пережив усі жахи й усі небезпеки імперіялістичної війни, яку ж започаткувала Москва горезвісним договором Ріббентроп-

Молотов, навіть у цих пережитків забрано щось життєво-необхідне. Забрано їх найглибше й найсвятіше, їх людську й національну самоповагу, їх духовне коріння... Не лиш палали наші бібліотеки та з зойком падали на землю дзвони святинь, але й знищувалася одвічна українська віра: православна, католицька, боговгодно-людяна. Якщо ми сьогодні оплакуємо розпучливий стан моралі нашого населення, руїну родинної та громадської етики (за це й економіка платить незмірні відсотки!), то це все не прийшло само собою, не склалося, за улюбленим висловом наших недругів –„історично". Це безсумнівний вислід точно продуманої й запланованої системи комуністично-московського виховання, школи Крупської, Макаренка, знамени Павлика Морозова, обов'язкового вивчення „наукового атеїзму" в школах. І зрештою–хто в відомих обставинах терору смів сумніватися в цих догмах? Хіба що, як Василь Стус–„смерти не боявся"..

Так, було б за що просити Росії прощення в усіх поколінь українців...

Але уявім собі, що якимось дивом це сталося. Яка широка могла б бути програма цього небувалого року! Російські видання могли б хоч у маленькій частині правдиво представити „хто такі українці і чого вони хочуть". Звичайно, тут маємо на увазі і російськомовні видання на терені України. Міг би здержатися невгамовний потік російськомовної пропаґанди, „порнухи" й „попси", через добродушно-прозору границю з України. Тай сама границя могла б закріпитися, бо відомо, що „для доброго сусідства–треба доброго паркана".

Росія має ж на своїх „неісходимих" просторах мільйони українців і не виявляє найменшої уваги до їх національних, культурних ба, навіть релігійних потреб (відомий інцидент у Ногінську, де насильно замкнули українську церкву). В Україні російській меншині ведеться, мабуть, трохи інакше і то під супровід постійних лементів про „утиски" зі сторони голубино-лагідного українського уряду. А чи не нагода була б це–запровадити такі ж „утиски" для українців від Кубані до Хабаровська??

А скільки книг українських авторів могло б, ба повинно було б, появитися у цьому році! Вся українська клясика у добрих перекладах, включаючи і повернених нам Теофана Прокоповича, Дмитра Туптала, Памфила Юркевича, ну й чому ж не Миколу Гоголя, Короленка, Ґоренко-Ахматову, Чуковського? Удобрювали ми їх землю, та ніяк не добровільно: час би і на справедливість. А ще чи не дати ж слова тим, кого змушено замовкнути навіки!?

І зрештою: імпрези. „Українські ансамблі" та не з гопаком і дуетом Карася з Одаркою, а репрезентаційні концерти творів Веделя,

Бортнянського, новітніх наших композиторів... А ще виставки картин Лосенка, Боровиковського, нашого сакрального мистецтва. Якби перетрусити хоч би Ермітаж чи Третяковську ґалерію – не треба б і в Україну їхати...

Утопія, звичайно... Але чому сприйняли зовсім невороже, а то й тепло москвичі фільм „Нескорений" про Тараса Чупринку? То ж навіть в Україні УПА ще не визнана, а тут...

Далеко не кінець нашим справедливим і добре обґрунтованим мріям, та ледве чи можна й припускати, що вони здійсняться. Тай– хто ж вставиться за наші права? Ось на російські закиди про „утиски" на їх мову, офіційні відповіді були завжди у формі виправдань, що мовляв: „Робимо й так, що можемо, не лайте ж". І тільки один раз одна посадова особа відважилася спитати: „А якже з українством у Росії?" Це питав, кажучи для пригадки, Віктор Ющенко...

Досі знаємо про першу імпрезу цього циклю в Москві: з'їзду „вихідців з України" (хто вони, власне?). І знаємо, що офіційна Україна заявила устами віце-прем'єра В. Семиноженка там же: „Кінчається доба Мазепи, починається доба Хмельницького". Цікаво і Хмельницький–постать дуже многогранна: не лиш той, хто відродив українську державність та поставив її дійсністю у новітні часи, та бажанням наступних поколінь. Відомий він і тим, що збагнувши наміри Москви, став організовувати протимосковську коаліцію із Семигороду, Швеції, Туреччини. Та доля (може й уосіблена дуже конкретно кимось із „старших братів"–про це ще певности немає) не дала докінчити діла... Доби такого Хмеля нема причини „починати". Він, поряд з другим великим, Мазепою, стоять на високому п'єдесталі нашої історії. Чи не відлуння ж тут було „тез до 300-ліття возсоединенія") сумної пам'яті Переяслава?

Не ставте таких питань, а то моторошно стає... „Біймося данайців, хай навіть з дарами приходять"–сказано в безсмертному творі европейської поезії–„Іліяді".. Неважко кидати навіть найгостріші слова, але що робимо ми, свідомі українці всесвітньої України проти таких „дарів" і такого „року" України?!

З листів до редакції

„Вісті Комбатанта"–це дійсно наш часопис, що захищає наші інтереси, і без нього ми б чулися опущені й одинокі, а тому з полегшенням і навіть з радістю прийняли вістку, що наші ВК далі будуть появлятися. Дай Боже Вам (цебто „Вістям Комбатанта" і їх творцям) доброго здоров'я і довгих років життя!

***Володимир МАЛКОШ**, голова Івано-Франківської Станиці*

Володимир МАЛКОШ

ЄДНІСТЬ ПОВИННА БУТИ СПРАВЕДЛИВОЮ

Керівництво виборчого бльоку „За єдину Україну" запропонувало широко святкувати „День соборности України" 22 січня, щоби нагадати історичну подію, яка відбулася ще в 1919 р. при Українській Народній Республіці. Президент України Л. Кучма підтримав цю ініціятиву, вважаючи, що тепер, як ніколи, Україні потрібна єдність.

Що ж, рішення справді потрібне і правильне. Але чи воно не є передвиборчим трюком бльоку? Чи, може, деклярацією тільки на словах? Адже це святкування на державному рівні вже давно необхідно було впровадити в життя. Провести для цього в першу чергу примирення між ветеранами Великої вітчизняної війни, більшість яких живе на сході, і ветеранами ОУН-УПА та дивізії „Галичина", що проживають на заході України, надати їм однакові пенсії та пільги, не забувши при цьому ветеранів Поліської і Карпатської січей.

Політв'язні і репресовані сталінським режимом повинні отримати справедливі компенсації, що їх Україна повинна вимагати від Росії, або замінити їх „списанням" боргів України за газ. Мільйони репресованих західних українців працювали безкоштовно довгі роки, за жахливих умов у Сибіру, добували вугілля, газ, нафту, золото, рубали ліс, будували заводи, транспортні магістралі, міста, вмирали, й ніхто не знає, де їх могили.

Ґенерал Ґерасімов, який очолює ветеранів Великої вітчизняної війни, повинен подати руку І. Юхновському, голові Всеукраїнського об'єднання ветеранів, покласти спільно з ним вінки до могил полеглих по різні боки барикад. Верховна Рада України неспроможна тепер здійснити таке примирення, тому Президент повинен взяти на себе цей обов'язок, і покладання вінків повинно відбутися у його присутності. Ініціятива „Злуки" вийшла у 1919 р. від ЗУНР, і тому один з монументів Соборности повинен бути споруджений у Львові або в Івано-Франківську, в якому тоді було прийнято рішення про злуку.

Телебачення в наш час–це найбільш поширений у світі засіб масової інформації, але хоч би на Першому національному каналі повинні бути представники західних областей, бо до сьогодні ці області згадують тільки тоді, коли там шось не в порядку. Нам без кінця показують святкування і пам'ятники „визволителів" від „німецько-фашистських" загарбників і ніколи–могил українських січових стрільців, стрільців УГА, вояків Карпатської січі, УПА чи дивізії „Галичина". Хіба вони не вмирали за незалежну Україну? Тепер навіть в районах нашої області споруджують пам'ятники „афганцям". Кошти для цього повинна дати Росія. Адже Афганістан ніколи не нападав на Україну. Так само, як і Фінляндія, Японія чи держави, в „гарячих точках" яких примусово воювали за імперські інтереси українці.

Єдність Україні дуже потрібна, але вона повинна бути українською і справедливою, однаковою для всіх її громадян.

(Західний кур'єр)

Роман ПАНКЕВИЧ
Львів

ВОНИ НЕПОТРІБНІ ТЕПЕРІШНІЙ УКРАЇНІ

Проминули торжества з нагоди 10-річчя відновлення Української Держави. Зі змішаними почуттями зустріли українські патріоти, як в Батьківщині так і поза її межами, цю воістину величаву дату.

В ці дні велика радість огортала кожного українця. Адже збулася віковічна мрія нашого народу, мрія, за яку сотні років боролися і гинули кращі сини і дочки України. Не можна було не радіти 10-річчю нашої державности. Адже за всю новітню історію Україні не вдалося так довго зберегти свою державність, яка, в чому усі переконані, відновлена вже остаточно та назавжди.

Але важко було позбутися розчарування, смутку та тривоги. Спостерігаючи усі прояви державницького життя не можна не зробити висновку, що усе в тій державі йде якось не так, що вона лише з назви є українською, але українського змісту в ній, крім зовнішньої атрибутики–прапора, герба та гимну без слів, немає.

На доказ цього можна привести приклади з усіх ділянок державницького життя. Про економічну ситуацію–визначальну для кожної держави, можна ствердити, що Україна, яка мала гарні стартові можливості в час розвалу СРСР та відновлення незалежности, опинилася на 10 році розграбованою, в першу чергу, своїми ж владоможцями, що привело до краху економічного потенціялу, а це довело більшість населення до крайньої нужди.

Якщо з твердженнями влади, що сучасний стан економіки це об'єктивний результат переходу від соціялізму до ринкової економіки, можна, хоч з застереженнями, в дечому погодитися, то це, що діється в державі в гуманітарній сфері викликає не тільки незрозуміння але й рішучий протест.

В час бездержавности, в час комуністичного панування наші патріоти в діяспорі плекали українство в усіх його проявах. В не завжди сприятливих умовах зберігали духовність, релігію, мову, правдиву історію, культуру та звичаї, спадкоємність поколінь нашого народу. Здавалося б, що відновлена Українська держава створить усі умови для всебічного розвитку українства, відновить усе те, що безжалісно руйнувалося комуністичним окупантом, примножить усе, що зберегла нам діяспора. На жаль, не так сталося, як мріялося. Після романтичного часу національного відродження та перших років незалежности наступило гірке розчарування. З'ясувало-

ся, що переважній більшості тих посткомуністів, які залишилися при владі в Україні, усе українське в кращому випадку байдуже, а багатьом з них–просто вороже.

З благословення, а то й прямої підтримки влади антиукраїнські сили, на чолі з комуністами та проросійськими елементами, перейшли у відкритий наступ на усе українське. Найбільших переслідувань та негараздів зазнає українська мова, мова, яка є визначальним чинником буття кожного народу. Якщо в перші роки незалежности Київ намагався говорити по-українськи, то, побачивши, як президент та його дружина спілкуються дома і при кожній нагоді по-російськи, також перейшов на „общепонятний". Усім обивателям стало зрозуміло, що вивчити державну мову або користуватися нею тим, хто нею добре володіє, немає ніякої потреби. Адже в усіх ділянках державного життя панує російська мова. І це при тому, що 10-а стаття Конституції України затвердила українську мову державною мовою Української держави. Але хто б там звертав увагу на Конституцію, яка порушується, в першу чергу, владоможцями, а також і тими, хто мав би стояти на її сторожі, на кожному кроці.

В мовній політиці йде нечувана досі русифікація України в усіх ділянках державного життя і, в першу чергу, в освіті, сфері культури та інформації. Такого відкритого наступу на все українське не було навіть в останні роки тоталітаризму, коли комуністи, проголосивши „гласність та перестройку" почали дбати про своє обличчя на світовій арені. Антиукраїнським силам в Україні влада відкрила „зелену вулицю" для русифікації України, вони не зустрічають ні опору, ні протидії. Слабенькі протести патріотичного громадянства, не підкріплені так званою націонал-демократичною елітою, яка повністю перейшла на обслуговування влади, не дають ніякого результату.

Повністю втрачений інформаційний простір держави. Він повністю русифікований. На усіх каналах телебачення, за винятком 1-го державного, абсолютно нецікаво, який практично не має глядачів, з ранку до пізнього вечора за допомогою низькопробних закордонних фільмів, дубльованих російською мовою, демонструється насильство та відсутність усякої моралі. Демонструються також майже кожного дня старі совєтські фільми, які мають завдання пропаґувати героїзм „радянського" народу в час так званої „вітчизняної війни", а також викликати ностальгію за „старими, добрими, радянськими часами". Весь час на екрані російські співаки виконують російські пісні і так звану „попсу", а драматичні актори роз-

повідають похабні російські анекдоти. Побачити українські фільми, багато з яких здобули нагороди на престижних кінофестивалях, можна лише рано, коли усі поза домом, або у нічний час, коли усі сплять. Так само не можна побачити на телеекранах ні всесвітньовідомих українських співаків чи мистецьких колективів, які у свій час прославляли Україну по всьому світу. Про них сучасна молодь нічого не знає, адже вона не бачила їх ніколи у своєму житті.

В повному занепаді україномовна преса. Є багато великих міст в Україні, де практично немає ні одної української газети. Навіть за радянських часів в кожному місті офіційний орган місцевої компартії виходив, крім російської, також українською моваю.

Єдиним винятком є так зване „дротове" радіо, яке часто передає змістовні україномовні передачі. Але мережа дротового радіо вже давно зруйнована через крадіжки дроту і відновляти цю мережу ніхто і не збирається, вона владоможцям ні до чого.

За офіційною статистикою більшість шкіл України перейшла на українську мову навчання. Але це фальшива статистика. В більшості міст східної України українські школи існують лише з назви. Українською мовою вивчають, крім рідної мови, лише окремі предмети. На перервах і поза школою і учителі, і учні, спілкуються лише по-російськи. Адже це їхня домашня мова.

Просто трагічна ситуація у вищій школі. Адже на студенство, яке повинно прийти на зміну теперішньому просовєтському та проросійському поколінню, покладається стільки надій. За винятком Західної України та деяких ВНЗ Києва, уся вища школа є російськомовною. На початках незалежности більшість ВНЗ переходила на українську мову. Але опір українофобів, пасивна політика міністерства освіти, якими ніколи не керували українці по духу, зробила свою справу. Більшість ВНЗ України російськомовні. Навіть у Києво-Могилянській Академії, за твердженням очевидців, на перервах щораз частіше звучить російська мова. Куди вже далі!

Як і за більшовицьких часів, спотворень та перекручень зазнає новітня історія України. Тисячі псевдовчених-українофобів на сторінках газет, журналів, у книжках та підручниках, по телебаченню спотворюють нашу правдиву історію. І знову Росія і росіяни, які століттями гнобили Україну, це наші старші брати, стратегічні партнери, без яких ми не проживемо. Так само про недавно минулі комуністичні часи. Президент та його оточення закликають пишатися недалеким минулим, здобутками часів тоталітаризму. А якісь там злочини комуністів–це в основному вигадка недругів і,

крім того, компартія нібито покаялася за деякі порушення прав людини. І чого вам ще більше треба? А усякі там націоналісти, які пригадують жахливі часи російського та комуністичного панування–це вороги українського народу. Таку позицію займає і посткомуністична проросійська влада. І якщо для годиться хтось і усміхнеться до західного відвідувача, то з російським палкі обійми та поцілунки.

Сторонній спостерігач, який приїде в Україну, буде мати враження, що він попав до колишньої УРСР. Усі совєтські свята знову повернено до державного реєстру і відзначаються з такою ж пишнотою, як за часів тоталітаризму. Виняток–скасування відзначення річниці кривавої більшовицької революції–7-8 листопада.

Не відмовившись від комуністичного минулого, влада на чолі з Президентом, особливо піклується про збережяння усього того, що пов'язано з 2-ою світовою війною. Термінологія така ж, як за більшовиків. Тут і віроломний напад Гітлера на СРСР, і заклик Сталіна відстояти вітчизну, і героїчна оборона, і героїчна боротьба червоної армії та партизанів, і героїчна праця в тилу і велика перемога, і визволення Европи. Повний набір стереотипів совєтських часів. І попробував би хтось заперечити. На нього обрушиться уся міць влади.

І якими непереконливими, скромними та безплідними являються потуги нечисленних патріотичних сил надати сучасній Україні хоч трохи національного змісту. В обіг нібито введено деякі патріотичні річниці, як наприклад дату 22 січня. Правда, останнім часом відзначають лише 22 січня 1919 року–„День злуки" не згадуючи про 22 січня 1918 року–проголошення УНР. Але ж яка може бути злука, коли не згадувати про УНР та ЗУНР. Більше про те влада в Києві не згадує.

А про інші дати і говорити нічого. Що для наших владоможців Крути, Базар, Свято героїв, Акт 30 червня, Свято української зброї–14 жовтня, УГВР, УПА, УВВ, Дивізія „Галичина" та інше. В Києві це лише нагода зібрати в якомусь залі декілька десяток осіб і відзначити ці дати. У засоби масової інформації це не попадає.

В ситуації, яка існує в Україні на 10 році незалежности, вже очевидним став той факт, що ні Президент, ні уряд, ні Верховна Рада не визнають національно-визвольної боротьби українського народу 20-60 років. І хоч на настирливі вимоги націонал-демократів, які в минулі роки мали хоч якийсь вплив на хід подій, створювалися чисельні комісії для вивчення діяльності ОУН-УПА, ні одна з них не

довела справу до кінця і результати діяльности тих комісій широкому загалу не відомі. Хоч, мабуть, відомі: усі вони мали завдання не допустити, щоб у сучасній Україні громадяни знали історичну правду про діяльність ОУН та боротьбу УПА, Українську Національну Армію.

Перед президентськими виборами 1999 року Л. Кучма, перебуваючи у Західній Україні, роздавав щедрі обіцянки визнати діяльність ОУН та боротьбу УПА. Але як тільки, не без істотної допомоги мешканців Західної України, був вдруге обраний Президентом, тут же забув про свої обіцянки.

І як результат, в час відзначення 10-ої річниці відновлення Української держави Президент ні разу, ні на урочистому засіданні, ні в чисельних промовах, ні на Форумі українців, не згадав про визвольні змагання ОУН-УПА та інших військових формацій. Усім стало зрозуміло, що питання визнання національно-визвольної боротьби знято з порядку денного і Президента, і його оточення і влади, не кажучи про Верховну Раду, в якій без дозволу комуністів не приймається ні одне рішення.

Виникає закономірне питання: чи потрібно взагалі комунебудь в сучасній Україні згадувати національно-визвольну боротьбу українського народу 20-60 років, шанувати героїв цієї боротьби, справедливо стверджувати, що без цієї боротьби не було б 24 серпня 1991 року?

Одну з відповідей на це питання можна одержати в наступному:

З нагоди відзначення 10-ліття Незалежности України появилася книга: *Видатні діячі України минулих століть**. Ця книга–це енциклопедичний словник про найвидатніших, на думку авторів, українців за всю історію України. Вартість та необхідність такого видання для відновлення історичної справедливости для виховання молодих поколінь годі переоцінити.

Але перегорнувши книжку, читача охоплює велике розчарування. В книжці ні словом не згадано про видатних українців XX століття, сподвижників національної ідеї, мужніх борців за волю і незалежність України. Мова йде про Миколу Міхновського, Симона Петлюру, Євгена Коновальця, Олега Ольжича, Вячеслава Липин-

---

*) В переліку членів редакційної колегії знаходиться також прізвище д-ра Василя Вериги, який довідався про саму книгу, як і про те, що він є членом редколегії щойно в перших днях вересня 2001, отже, відповідати за зміст книги *Видатні діячі України минулих століть*–він не може.

Редакція

ського, Романа Шухевича, Степана Бандеру, які віддали своє життя за волю України та теоретиків українського націоналізму: Дмитра Донцова, В. Вассняна. Для укладачів енциклопедії, які писали її під впливом совєтських стереотипів, ці визначні постаті нашої історії не є гідними уваги. Для укладачів, а також для чисельних редакторів, цензорів та усіх тих, хто дав замовлення на таку книжку і хто очевидно стежив за її змістом, вказані вище постаті нічого значного для України, на їх погляд, не зробили. І це при цьому, що історична правда щораз то більше пробиває собі дорогу навіть до тих, хто нічого не хоче знати чи розуміти про визвольні змагання нашого народу у XX столітті. І це в час, коли вказані постаті починають шанувати там, де ще донедавна боялися навіть про них згадати.

А як могли укладачі енциклопедії проіґнорувати думку громадян Західної України?

Адже в Західній Україні влада на обласному та міських рівнях визнали національно-визвольну боротьбу українського народу 20-60 років. Це зроблено в 5 західноукраїнських областях: Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській, Волинській та Рівненській. І хоч губернатори–голови обласних адміністрацій призначаються безпосередньо Президентом і підпорядковані лише йому, Л. Кучма не наважився призначити на цю посаду ні одного „чужака". Усі вони уроженці областей Західної України. Не можна категорично стверджувати, які є політичні переконання тих осіб, але вони не можуть йти проти загальної громадської думки, яка справедливо вважає учасників національно-визвольних змагань борцями за волю України і віддає їм належну шану. Тим більше, що постанови про визнання національно-визвольної боротьби приймали обласні Ради відповідних областей, які є виборними органами.

Це є парадокси, акими наповнена наша держава. По всій Західній Україні, дуже часто за сприянням влади, відкриваються пам'ятники борцям за владу України, здійснюються перепоховання тлінних останків учасників визвольних змагань на почесних місцях в містах та селах, відкриваються меморіяльні таблиці на честь визначних учасників боротьби ОУН і УПА. Останнім часом лише у Львівській області відкрито в Стрию садибу родини Бандерів, в місті Дрогобичі–пам'ятник Степанові Бандері, у Львові–музей Романа Шухевича-„Тараса Чупринки" в будинку в Білогорщі, де він загинув. А Київська влада вдає, що нічого не діється і ніяк не реаґує на ці події.

Ось такий сумний підсумок деяких явищ в житті Української держави з нагоди 10-річчя відновлення її незалежности. Українці, які проживають в Батьківщині, вже давно позбулися ілюзій в тому, що теперішня влада, на чолі з Президентом, наповнить Україну хоч яким національним змістом. Мабуть, і наші патріоти, які проживають в діяспорі, також позбуваються таких ілюзій і, в першу чергу, після III світового форуму українців, який наглядно продемонстрував обличчя влади і її можливості „організувати" навіть таку акцію за участю діяспори, на свій лад.

Вже стало очевидно, що на зміну ситуації накраще треба ще довго чекати. Але обов'язком усіх свідомих українців, як в Батьківщині та і в діяспорі, на наш погляд, є ставити питання будівництва національної Української держави кожен раз, коли для цього є можливість. При кожній нагоді треба звертати увагу владоможцям на їх антиукраїнську діяльність в національному питанні і вимагати змін на краще. Лише так можна підтримувати національну ідею і вірити, що національна Українська Держава, держава українського народу буде врешті решт побудована!

Роман КОЛІСНИК

МОЄ ЗНАЙОМСТВО З ПРОФЕСОРОМ ВОЛОДИМИРОМ КУБІЙОВИЧЕМ

Вояк може пройти воєнні жахіття, бути під обстрілом в окопах, втратити життя кожної хвилини, але коли все це промине, до нього звичайно повертаються попередні комплекси і навички з молодих літ. Таке й мені притрапилося перед моєю першою зустріччю з професором Володимиром Кубійовичем. Дістав я „трему", як дитина на іспиті перед учителем, бо йшов на візиту до відомого й великого науковця, заступника українців перед німцями в Ґаличині під час війни.

Було це, мабуть, в 1968 році. Тоді він з д-ром Анатолем Фіґолем роз'їжджав по українських поселеннях, щоб зібрати фонди на видання монументальної Енциклопедії Українознавства. Вона була великим задумом професора Кубійовича й він був її головним редактором. У противагу ЕУ Радянська Україна була змушена видати свою версію–Радянську українську енциклопедію.

В той час Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА отримала „загублений" машинопис споминів Вольфа-Дітріха Ґайке, начальника оперативного відділу у штабі Української Дивізії. Прочитавши цей спомин, я був „під враженням": німецький офіцер докладно й переконливо описав, чому українські вояки взяли в руки зброю від німців. Назва його споминів: Sie wollten die Freiheit (Вони хотіли свободи) найкраще віддзеркалює зміст книги. Крім цього, він подав такі деталі й обставини, про які вояки чи навіть старшини дивізії не могли знати, бо вони були в бойових лініях, а не в дивізійному штабі.

Коли проф. Кубійович зупинився в гостинному домі панства Анни й Романа Ґолодів, які з ним приятелювали ще з воєнних часів, я з А. Коморовським, заступником голови ГУ Братства, домовилися зустрінутися з проф. Кубійовичем, щоб його обзнайомити із спогадами Ґайке й попросити написати передмову.

Вже з перших слів проф. Кубійович створив „товариську атмосферу" й ми почувалися зовсім свобідно. Його лемківська говірка, лагідний тон розмови, легенька усмішка свідчили про доброго педагога й велику людину.

Професор Кубійович погодився не тільки написати передмову, але і зредаґувати ці спомини, заявляючи, що він підтримував тво-

рення дивізії й зобов'язаний якнайбільше про неї та події пов'язані з тодішніми воєнними часами насвітлювати. Я взявся за переклад, не маючи взагалі досвіду в цій ділянці.

Коли Кубійович прочитав спомини Гайке, він постановив з них зробити „наукову" працю, наскільки це було можливе, подаючи у своїй докладній аналізі авторові слабкі пункти. Отже, треба було додати певні документи, опрацювати примітки, щоб докладніше подати деталі, яких Гайке не знав і не міг знати, нарисувати фахові схеми, дібрати світлини, написати рез'юме англійською і німецькою мовами. Я взяв на себе опрацювання приміток.

Кубійович виявився дуже точним і вимогливим щодо кожної деталі. Він постійно жив у Сарселі, біля Парижу, в приміщеннях наукового Т-ва ім. Шевченка, тому наша співпраця відбувалася листуванням. (В той час ціни на закордонні телефони були астрономічні). Це сповільнювало працю, але було те, що „запишеш пером, не витягнеш волом", тобто не було жадних неясностей чи двозначностей. Він провірював кожне речення перекладу й справляв, що було не так. Мовним редактором була Серафима Волошин, його співпрацівниця у Сарселі.

Така сама скрупульозність була щодо приміток і схем, які рисував Михайло Піцюра при допомозі Андрія Коморовського. З проф. Кубійовичем відбулося в тій справі обговорення, коли він прибув до Торонта в наукових справах, бо тоді почалася праця під його керівництвом над Енциклопедією Українознавства англійською мовою–Encyclopedia of Ukraine.

Книга Гайке появилася в 1970 році в Торонті, видана Братством кол. вояків 1-ої УД УНА, п. н. *Українська Дивізія „Галичина"*, ст. 278, 16 схем, 49 світлин, 7 додатків, покажчик, синопсиси англійською та німецькою мовах, котрі написав Осип Турко, і, очевидно, передмовою В. Кубійовича. Без його участи й нагляду такої книги не було б. Для мене особисто це була унікальна наука від великого вченого. Була для мене несподіванка, коли наприкінці цього проєкту проф. Кубійович запропонував мені переїхати на якийсь час до Сарселю, бо йому бракує людей. Це засвідчило, що я був добрий учень, але через різні причини, немало через брак відваги, я цієї нагоди не міг був використати.

Тираж 3 тис. примірників розійшовся скоро. Книга викликала громадське зацікавлення, друкувалися рецензії, були навіть громадські обговорення.

Проф. В. Кубійович був дуже зайнятою людиною–він працював за точно прийнятою рутиною і схемою. Його листи не були довші,

ніж було потрібно, хоч завжди пам'ятав про куртуазії–святкові побажання і т. і.–які писав своїм характерним, схожим в дечому на ґотичний почерк, ручним письмом.

Проте, він завжди знаходив час на проходи й вакації, про які дуже цікаво написав у своїх споминах Іван Кошелівець.

Друга „лекція", яку я мав нагоду й приємність вислухати від великого науковця, відбулася припадково. У травні 1973 року відбулося відзначення 30-ліття творення Дивізії на оселі Українського Народного Союзу „Союзівка", в Кергонкзон, стейт Нью-Йорк, на якому промовляли командувач Української Національної Армії ген. Павло Шандрук та проф. Володимир Кубійович. Там я його зустрів під час сніданку. А що було доволі часу, то він мені запропонував піти з ним на півгодинний прохід. Я радо погодився і ми пішли у „пущу", тобто у ліс, який росте на пагорбах довкола будинків курорту. Півгодини перетворилося на понад дві години й ми майже спізнилися на обід. Ми заблудили. Я запитував професора про це й те, він так розговорився, а я заслухався, що ми забули про час і куди „проходжаємося", хоч я повинен був про це пам'ятати й уважати. Таке мені нерідко трапляється, отже, ми не так „заблудили", як зайшли задалеко.

З цього „навчального" проходу мені запам'яталися спостереження Кубійовича про визвольні війни–чи „змагання", як тепер прийнялося навіть серед істориків–під час 1-ої світової війни. Він служив в УГА й мав можливість не одне запримітити.

На його погляд, у Великій Україні панував у той час „революційний хаос". У Галичині був порядок й лад, до якого населення було призвичаїлося за австрійського (цісарського)панування, і так далі жило. Може виглядати дещо дивним, як Кубійович сказав, що творення Української держави у Великій Україні було „Божим чудом". Бо там не було людей-державників не то на керівні посади у державі, але й нижчих урядовців. Наприклад,–він твердив,–на міністра морських збройних сил назначено було таку людину, на місці якої його кіт міг би був сидіти. Тобто „міністер" зовсім не визнавався на морському ділі. А для драматизації, Кубійович дав приклад з свого кота, мабуть, тому, що він любив котів, а може ще й тому, що кіт може лежати цілі години на одному місці... як і міністер УНР.

Щодо дисципліни у війську, він навів інший приклад. Коли його частина стаціонувала біля одного села, Кубійовичеві дозволив його зверхник піти в село. З якихось причин він запізнився з поворотом, і його начальник взяв Кубійовича до „рапорту", тобто сказав йому голосно недвозначно, що такого порушення дисципліни він не буде

толерувати. Кубійович під час цього „поучення" стояв на струнко, як вимагав військовий впоряд.

Біля них стояла одна частина вояків з Армії УНР. Коли Кубійович проходив біля них, його затримали солдати й спиталися за що його так „покарав" галицький старшина. Коли він їм розповів, вони розсердилися й запевнили, що в їх армії такого пониження вони не терплять. Їхній офіцер не був би більше з ними. Був один випадок, як вони одного свого офіцера набили й його перенесли до іншої частини. Я ще задавав Кубійовичеві й інші запитання, але все годі запам'ятати, а ще написати.

***

Останній раз я зустрівся з проф. Кубійовичем коротко перед його смертю. Хоча він хворів, мабуть, на рака, ще приїхав до Торонта на конференцію в справі опрацювання Encyclopedia of Ukraine.

Я в той час працював над історією Військової Управи „Галичина" й хотів йому показати свою працю та в дечому порадитися. (Книга вийшла в 1990 році, в серії канадського НТШ). На жаль, коли я приїхав до дому інж. Омеляна Тарнавського, близького приятеля проф. Кубійовича, й він зійшов з другого поверху до вітальні, ясно було, що він в болях. Збулося наше побачення на кількох реченнях. Я зрозумів, що це чи не остання наша зустріч. Мені стало дуже сумно й болісно...

ВЕЛЬМИШАНОВНА РЕДАКЦІЄ!
ДОРОГІ ДРУЗІ-ПОБРАТИМИ, ПЕРЕДПЛАТНИКИ,
ЖЕРТВОДАВЦІ «ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА»!

Прийміть щирі вітання від нас, українців, на Зеленому Клині. Бажаємо доброго здоров'я на дальші роки життя, яке Ви заслужили перед Господом Богом в боротьбі з комуно-антихристами за волю свого народу. Хай Вас Бог винагородить за Вашу щиру допомогу редакції, за Ваші добрі справи для України, бо якби не Ваша українська щирість, то не знаю, чи ми, порозкидані по всіх кутках світу, могли б читати цей, чистої правди журнал „Вісті комбатанта" та й інші українські видання.

Ми, члени українського товариства „ПРОСВІТА" завдяки всім Вам, Дорогі наші Співвітчизники, маємо в своїй бібліотеці трохи української літератури. Маємо „Літопис УПА" але тільки 1, 2, 3, 15, 28-ий томи, та на великий жаль, бракує нам „Вістей комбатанта" річників: 1984, 85, 86 та 87-го. Література така нас дуже цікавить. Будемо вдячні за ці й інші видання.

З повагою, члени нашої громади та я Василь Світальський.

Наша адреса: **Василь Світальський, Океанський Проспект, 136-63 690002 Владивосток-2, РОССИЯ–RUSSIA. Тел. (4332) 25-05-70.**

Микола РЯБЧУК

ДВІ УКРАЇНИ (на жаль, продовження)

Потрапивши 1990 року вперше до США, я мав неабиякий клопіт зі з'ясуванням моїм співрозмовникам, із яких я країв походжу. Зрозуміло, я вважав себе українцем і мав навіть про це відповідний запис у совєтському паспорті. Зрештою, існувала у світі така собі „Українська Радянська Соціялістична Республіка"–зі своїм урядом і парляментом, і навіть із офіційним членством в ООН. Тому на запитання "Where you from?"я відповідав твердо і простодушно: "From Ukraine".

На моїх співрозмовників це не справляло жодного враження. "Sorry?"–перепитували одні, чемніші. "What?–напружували всю свою телевізійну ерудицію інші.–Bahrejn?"

„Ні,–попрявляв я їх терпляче.–Юкрейн".

"What's that?"

„Одна із республік СССР".

"Oh, Russia!"–радісно кивали американці, мовби їм пощастило щойно виграти перший мільйон на їхньому неозорому полі чудес.

„Ні,–я намагався бути якомога терплячішим.–Росія–то теж одна із республік СССР".

Це відкриття, схоже, впроваджувало їх у психологічний ступор. Як то Росія є однією з республік Росії? Хтось тут мусив бути ідіотом. Ну, ясна річ, хто.

А проте при кінці своїх мандрів я таки натрапив на чолов'ягу, котрого моє пояснення не збентежило.

"Which Ukraine?–зареаґував він цілком по-діловому.–Russian one or Polish one?"

Тепер була моя черга збентежитись–і я лиш насилу спромігся пробурмотіти:

"Soviet one. So far".

Захід і Схід

Відтоді мені не раз доводилося про ті „дві України" писати й розказувати, дедалі глибше усвідомлюючи, наскільки місткою й проникливою і водночас пласкою і небезпечною може бути ця метафора.

Кожен, хто побував на заході і на сході краю–у Львові, скажімо, й Донецьку,–погодиться, мабуть, що це досить різні світи, різні цивілі-

зації, починаючи від архітектури тих міст і кінчаючи способом мовлення й мислення місцевих жителів. Соціологічні дослідження в цих реґіонах підтверджують, що східняки і західняки не лише розмовляють різними мовами (російською й українською), а й голосують за цілком інші партії, ходять до інших церков (якщо взагалі–зокрема на сході–ходять), орієнтуються на цілком інші культурні моделі, цивілізаційні й геополітичні центри, сповідують інші, принципово непримиренні і непоєднувані між собою історичні міти та наративи, бачать не тільки минуле, а й майбутнє краю цілком інакше.

Легко відтак на основі усіх цих даних піддатися спокусі спрощення й перенести свої львівські й донецькі враження відповідно на цілу західну й східну частини України. З такої екстраполяції походять численні, особливо поширені в зарубіжній пресі, міти про „націоналістичний" захід і „проросійський" схід (зрозуміло, що росіяни „націоналістами" бути не можуть; цей стереотип упевнено перекочував із совєтської новомови у постсовєтську, а заразом і постсовєтологічну-транзитологічну: десятки поважних нібито аналітиків і досі цнотливо йменують російських націоналістів в Україні „антинаціоналістами", або й „інтернаціоналістами"–цілком у дусі програмових пропаґандистських тез ЦК КПСС). Звідси ж походять і численні пророцтва неминучого розпаду України на „схід" і „захід" та апокаліптичні видіння громадянської війни–такої собі коліївщини з неліквідованими до кінця атомними ракетами.

Протиріччя між „двома Українами" справді є гострим і в багатьох принципових моментах, як видається, неподоланним. Важко, справді, якось примирити совєтську й антисовєтську концепції української історії, чи, скажімо, ідею европейської інтеґрації з ідеєю приєднання до білорусько-російського (підставово антизахідного, антиевропейського) союзу; важко, зрештою, домагатись відродження української мови й культури і водночас толерувати їхню подальшу марґіналізацію й витіснення з повсякденного вжитку російською мовою та культурою.

Згадане протиріччя, однак, треба визнати, має головно ідеологічний характер: „дві України", окреслені тут, є радше абстрактними ідеями, аніж виразними геополітичними цілостями, що реально протистоять одна одній. Легко сказати, що у Львові є одна Україна, а в Донецьку інша. Важко, ба неможливо сказати, де та „одна" Україна закінчується, а „друга" починається. Хтось вкаже на Збруч як межу між ними, хтось на Дніпро, а хтось на широку степову смугу на півдні і сході, колонізовану допіру в кінці XVIII-XIX ст.

В кожній з цих спроб концептуалізації є своя рація–в тому сенсі,

що чим далі на схід, тим менш помітними стають сліди „польської" України, а заразом і „української": зникають костьоли, руїни замків, барокова архітектура, а заразом і українські церкви, школи, написи на вулицях міст, розмовна мова. Цей химерний, парадоксальний зв'язок українськости з польськістю (парадоксальний, бо історична Річ Посполита аж ніяк не була плекальницею українства на своїх східних теренах) спонукає відомого історика Ярослава Грицака до дотепного висновку про те, що українська національна свідомість краще розвинулась у тих реґіонах, котрі довше були під владою Польщі: найкраще в Галичині, незле на Волині, сяк-так у центрі (на Правобережжі), гірше на лівому березі (в колишній Ґетьманщині), і зовсім кепсько на півдні і сході, у степовій зоні, яка до складу Речі Посполитої ніколи не входила. І хоча скептики стверджують, що то все-таки врядування австрійських Габсбурґів справило вирішальний вплив на формування новочасної української ідентичности в Галичині („польська" західна Білорусь, яка не була під Габсбурґами, так і не стала білоруським „П'ємонтом"), все ж незаперечним фактом є те, що український „П'ємонт" сформувався саме в Галичині „під поляками", а не в українській Буковині „під румунами" чи, скажімо, у Закарпатті „під мадярами".

Україна „російська" чи, краще сказати, „совєтська", домінує на сході в особливо потворних формах, привнесених „соціялістичною" індустріялізацією та урбанізацією. За статистичними даними, Донбас випереджує всі реґіони за рівнем злочинности, наркоманії, алкоголізму, за кількістю абортів, розлучень, венеричних захворювань і т. д., і т. п. Чим далі на захід, тим поступ совєтизації менш помітний: менше отруйних димів і промислового сміття, менше потворних споруд у стилі сталінського „репресансу", менше макабричних пам'ятників Вождю і вулиць та площ його імені, менше, зрештою, російської мови–цього найочевиднішого і, либонь, найтривкішого наслідка й засобу совєтизації.

А проте і у Львові Україна „російська" не зникає цілком: російські книжки і газети продаються на кожному кроці за демпінґовими цінами, вульґарна російська попса верещить у кожній другій кав'ярні, бізнесова еліта, як і споріднена з нею кримінальна, розмовляє здебільшого по-російськи–традиційною мовою комсомольсько-партійно-каґебістської номенклатури, з якої виводить свою генеалогію ледь не кожен „новий українець" (а втім, і „новий росіянин", і „новий узбек", і „новий молдаванин").

Помітити у Донецьку ту, іншу, „українську" Україну значно складніше: її представники животіють переважно по селах, поста-

чаючи до великих міст „остарбайтерів"–будівельників, сміттєвозів, двірників,–як це скрізь робить Третій світ для Першого. Дехто робить кар'єру, але російськомовна освіта, служба й відверто українофобське міське оточення мало сприяють збереженню україномовности. Заціліли „недобитки" (бандери й націоналісти), мов якась ранньохристиянська секта, спілкуються між собою по-українськи, але стараються назовні цього не показувати–аби не виглядати „щирими", себто божевільними, себто „озабоченными" („убогими", як сказав нещодавно один конституційно-демократичний публіцист вельми ліберальної київської газети).

„А все-таки дещо змінилось на краще",–стверджує один з активістів „Просвіти" в Донецьку.–„Маємо уже кілька українських шкіл, усі кляси заповнені... Тепер хочемо добитись для себе газети, книгарні..."

„Влада допомагає?"

„Ні... майже ні... Але принаймні не заважає".

Для багатьох українців це, певно, найбільший здобуток останніх десяти літ: мають нарешті державу, котра їм не забороняє віддавати дітей до українських шкіл, ані не переслідує їх за українську мову. Чудова держава–майже як та, Ґабсбурзька. В кожнім разі, східні українці в такій чудовій державі ніколи ще не проживали. Отож хтозна, може, і їм за кілька десятиліть вдасться здійснити те, що везучішим галичанам вдалося здійснити років сто тому?..

Ціна компромісу

Кожна абстракція неминуче спрощує складну дійсність. Метафора „двох Україн" дає загалом непогане уявлення про два полюси (географічні, ідеологічні, мовно-культурні), уособленням яких можна умовно вважати Львів і Донецьк. Один полюс є символом України української та европейської, проатлянтичної, зорієнтованої на ЕС і НАТО, подібно до країн Балтії та Центрально-Східної Европи. Другий полюс символізує Україну совєтську і евразійську, націленої на „східнослов'янський союз", на розвиток шляхом лукашенківської Білорусі. Метафора добре з'ясовує суть вибору, який здійснює–і ніяк не потрапить здійснити–Україна, борсаючись ось уже десять років на фатальному цивілізаційному, культурному, геополітичному роздоріжжі. Але метафора нічого не каже про реальний простір між означеними полюсами, про те, як згадані „дві України" одна в одну проникають, як між собою взаємодіють, і що врешті з того взаємопроникнення і взаємодії може постати.

Київ як столиця, розташована в центрі краю, є справді тим місцем, де West meets East, і де прикмети „двох Україн" виявляються

щонайяскравішим і найхарактернішим чином. Від того, яким чином протиріччя між „двома Українами" будуть розв'язані тут, великою мірою залежить їхнє розв'язання в усій країні, а відтак і її майбутнє.

Подібно до Львова, Київ заселений на три чверті етнічними українцями, а проте на вулицях тут домінує російська мова, майже як у Донецьку. „Українська" Україна тут, щоправда, помітніша: майже всі вуличні написи, вивіски крамниць, реклями подаються тут по-українськи. По-українськи виступає більшість урядовців, депутатів, переважно по-українськи продукуються офіційні документи й читаються лекції у вузах, понад 80% школярів у Києві ходять до формально українських шкіл. Покійний Данило Струк, професор україністики з Торонто, полюбляв жартувати з цього приводу, що Київ, мовляв, нагадує йому якесь дивне місто під окупацією: влада тут розмовляє однією мовою, люди–іншою.

Насправді ж усе значно складніше, бо в приватному спілкуванні ані влада, як правило, не розмовляє по-українськи, ані люди не розмовляють так одностайно по-російськи, як це може видатися на київських вулицях чи в інших публічних місцях. Соціологи стверджують, що приблизно третина киян у себе вдома розмовляє по-українськи, ще третина–„обома мовами", і лише одна третина–виключно по-російськи. Натомість більшість владних еліт, походячи переважно з совєтських часів, з південно-східних реґіонів, українською мовою в побуті майже не користується: ані Кучмині, ані Кравчукові діти й онуки не є україномовними,–в „елітному" середовищі це радше правило, аніж виняток. Чому всі ці люди в такому разі заповзялися проводити іншу (хай не цілком, а все ж істотно іншу) політику, ніж їхній номенклятурний брат Лукашенко,–це один із найцікавіших постсовєтських (українських, казахських, азербайджанських і т. д.) парадоксів.

З певною дозою спрощення можна сказати, що роблять вони це приблизно з тих самих причин, із яких одна з незліченних німецьких княгинь, ставши волею випадку російською імператрицею Катериною Другою, мусила не лише навчитися тубільної мови, а й енерґійно взятися за розбудову велетенської імперії. Аж ніяк не була російською „націоналісткою", просто мусила давати лад несподівано успадкованому маєтку. В подібному становищі, думається, опинилася й більшість московських намісників у „суверенних" республіках в момент розпаду СССР: мусили якось давати лад несподіваній спадщині, забезпечуючи вже в нових умовах свої інтереси та інтереси своєї політичної кляси. Ніхто з них не був „націоналіс-

том", зате всі були „державниками": спершу совєтськими, згодом– „суверенними".

В Україні і досі спалахують суперечки про те, чи могла (і якою мірою) в 1991 році демократична опозиція запобігти безоглядній „приватизації" краю совєтською номенклятурою–з усіма наслідками, які з цього випливли вже за десять років, і, схоже, довго ще випливатимуть. Радикали вважають, що демократам слід було на хвилі післяреферендумного ентузіязму „дотиснути" номенклятуру, себто добитися дострокових парляментських виборів, і, відповідно, радикальних політичних, економічних, культурних змін. Поміркованi опозиціонери натомість вважають, що надмірний радикалізм у тій ситуації міг недоречно перелякати владну номенклятуру, штовхнути її в бік Росії, дестабілізувати ситуацію в Україні й зробити її легкою жертвою московських провокацій.

Обидві позиції мають як слушні, так і помилкові аспекти. На користь другої точки зору промовляє те, що Рух як найбільша в той час опозиційна сила не мав справді достатньої підтримки в суспільстві, щоб перебрати владу як „Саюдіс" чи „Солідарність" і здійснити радикальні економічні і політичні реформи. Міг розраховувати максимум на 30% голосів, тобто на підтримку тієї виразно „української" України, яка 1 грудня 1991 року голосувала не лише за незалежність, а й за некомуністичних, неноменклятурних кандидатів у Президенти. Понад 60%, як ми пам'ятаємо, підтримали Кравчука– був то, поза сумнівом, виразний знак, що для українців „російських" і „двомовних" Рух і його провідники є опозицією не так „демократичною", як „націоналістичною" (наскільки таке уявлення обґрунтоване–то інше питання). Таким чином, компроміс і тактичний союз демократів із „державницькою" номенклятурою був у тій ситуації неминучим і необхідним для здобуття і утримання незалежности.

З іншого боку, однак, правдою є й те, що опозиція після здобуття незалежности повелася вкрай інфантильно, не добившись, а навіть не зробивши спроб добитися перетворення згаданого ситуаційного союзу з номенклятурою на чітку, формалізовану коаліцію– що істотно стимулювало б становлення реальної багатопартійної системи. Неспокутний гріх українських націонал-демократів полягає не в тому, що дозволили номенклятурі „приватизувати" владу і власність (як слабші партнери у коаліції мусили з цим погодитись: банки й заводи, трубопроводи й пароплавства–номенклятурі, гимн і фана, освіта й культура–рухівцям). Справжній гріх їхній–що дозволили номенклятурі „приватизувати" власну ідеологію, власний „імідж": ось уже десять років олігархічні клани правлять країною

мовби з-за спин демократів і від їхнього імені–від імені демократії, ринкових реформ, національного відродження і т. д., і т. п,–безнадійно всі ці ідеї компрометуючи. Як каже мій брат, видаючи себе часом за прихильника крайньо правих партій: „Біда твоїх демократів не в тому, що продалися, а що продалися так дешево і бездарно".

Найгірше, що правляча олігархія досить швидко відчула вразливе місце своїх непевних союзників–їхній панічний, майже параноїдальний страх перед Росією, перед можливою „здачею" України назад під московське владарювання. І, зрозуміло, навчилась чудово їх цією загрозою шантажувати. „Турбота про незалежність" стала таким чином для багатьох „демократів" виправданням власної хронічної безхребетности, продажности і щонайганебнішої коляборації з режимом. Можна, звісно, доводити, що і в Росії, і в Україні справді є сили, яким та незалежність муляє; а є й просто політичні циніки та хитруни, котрі не проти поспекулювати на ностальгійних настроях підстаркуватих совєтофілів. Проте щиро вважати, ніби подібні настрої популярні серед українських номенклятурно-олігархічних еліт, можуть особи лише вкрай інфантильні, котрих, думається, навіть серед рухівських політиків небагато. Невже хтось для того приватизує „суверенну" республіку з усіма її трубами, банками й амбасадами для дітей та онуків, щоб віддати усе це московському суверенові, котрий також має, між іншим, дітей та онуків, а не лише прекрасні ідеї східнослов'янського братерства?

А все ж „московська загроза" залишається своєрідним магічним гаслом, що діє на психіку українських націонал-демократів наче паралітичний газ. „Не розхитувати човна!"–закликають з усіх каналів пропрезидентські гіпнотизери, і демократи погоджуються: „Авжеж, хай буде вже краще така влада, як жодної. Хай краще буде вже цей президент, як московський".

Щось подібне, пригадується, говорив свого часу один американський президент про надто вже „оборзєвшего" південноамериканського диктатора: „Авжеж, він сучий син. Але все-таки це **наш** сучий син".

Консолідація авторитаризму

Десь від 1993-1995 років практично на всьому постсовєтському просторі відбувається поступова консолідація авторитарних систем, які перед тим, унаслідок перестройки та розпаду СССР, істотно ослабли, точніше–інституційно та ідеологічно не радували. Як і за совєтських часів, місцеві і навіть Верховні Ради починають виконувати функцію радше декоративну, тимчасом як реальну владу здійснюють президентські адміністрації та підпорядковані їм дер-

жавні адміністрації в областях і районах. По суті, виконують тут саму функцію, що й колишні парткоми–від Центрального до місцевих. Недавнє (досить сумнівне з конституційного погляду) запровадження інституту „державних секретарів" у кожному міністерстві, підпорядкованих виключно президентові, логічно довершує реґенерацію старої совєтської системи парткомівського керування. Попри позірну „позапартійність" (чи, навіть, „багатопарійність") та формальну відсутність обов'язкової ідеології, ці новочасні „парткоми", як і в совєтські часи, сповідують найголовнішу і найобов'язковішу „ідеологію"–особистої відданости начальству та безоглядної лояльности до Президента (такого собі новочасного Ґенерального секретаря), і фактично усі належать до однієї реальної (хоч поки що в Україні неформальної) партії–партії Президента та його адміністрації.

А найголовніше–що не зазнав принципових змін спосіб здійснення влади, окреслений ще в совєтські часи влучною формулою „телефонне право". Ні Росія, ні Україна, ні тим більше середньоазіятські республіки так і не стали правовими державами. Телефонний дзвінок з Адміністрації президента важить тут незрівнянно більше, ніж усякі там писані правила, закони і конституції. Мельниченкові записи дають загалом непоганий матеріял для майбутніх дослідників цього феномену. В неправовій державі суди є всього лиш продовженням виконавчої влади, одним з її незліченних репресивних органів–як і прокуратура, міліція, податкова і всяка інша інспекція. Під владою „телефонного права" не можуть розвиватися ані незалежні мас-медії (що ми й бачимо в Україні), ані ефективна вільноринкова економіка (що бачать зокрема й зарубіжні інвестори, не бажаючи йти в Україну, попри всілякі пропоновані їм „пільги" та „вільні економічні зони". Вони, слава Богу, знають, що реальні „пільги" тут–не ті, котрі пишуться на папері, а ті, котрі здобуваються на рівні особистих контактів у коридорах влади).

Політологи охрестили політико-економічні системи, збудовані в Україні й Росії, як blackmail state–„шантажуюча держава". Суть її полягає в тому, що замість колишнього тотального ідеологічного шантажу застосовується шантаж економічний. З одного боку, держава створює такі умови, що практично жоден її громадянин не може вижити, не порушуючи тих або тих законів чи приписів. Підприємець мусить приховувати частину податків, бо не в силі їх усіх заплатити, викладач бере дрібні хабарі від студентів, бо не може вижити із сім'єю на мізерну зарплату (як і міліціонер, що збирає „данину" з вуличних торговців), робітник виготовляє „ліву" продукцію

на заводі, що місяцями простоює і не платить йому зарплати, ну а решта пересічних громадян дружно роками не платить за газ, електрику, воду та інші комунальні послуги. Держава нібито толерує усі ці дрібні (а часом і не дуже дрібні) порушення, але–і це вже другий бік справи–лише доти, доки громадянин залишається лояльним підданим і не „рипається", себто не намагається стати власне громадянином–із незалежними думками, вчинками та висловлюваннями. Непокора карається щонайжорстокіше і–головне–цілком законно: Лазаренкові згадують його сумнівні бізнесові оборудки, які й раніш ні для кого не були таємницею (про що з року в рік наполегливо повідомляв президентові Григорій Омельченко), „Правду України" закривають, знайшовши якусь давню помилку у реєстрації, а злощасного суддю Замковенка, котрий уперше в житті з якогось дива не скорився телефонному праву („оборзєл"), викривають у численних процесуальних порушеннях, до яких у попередні роки (поки суддя був покірним) нікому не було діла.

Специфічна ефективність „шантажуючої держави" проявилася повною мірою під час винятково цинічної президентської кампанії 1999 року. На жаль, безсоромна брутальність цієї кампанії не отримала належної оцінки західних спостерігачів, що своєю чергою розв'язало властям руки для ще карикатурнішого референдуму навесні наступного року, спрямованого на внесення поправок до Конституції й зміцнення авторитарної президентської влади. Тут уже була змушена втрутитись Рада Европи, засудивши сумнівну затію й відмовившись посилати своїх спостерігачів на це антиконституційне дійство. Завдяки цьому українські піддані змогли майже одностайно, як у совєтські часи, висловити свою „підтримку" пропозиціям влади. Своєрідною і загалом закономірною кульмінацією всіх цих процесів став урешті „касетний скандал", спричинений обнародуванням розмов нібито Президента з нібито його найближчим оточенням у режимі off record чи, як то кажуть, „не для преси".

Попри те, що зміст тих розмов доволі моторошний (було б смішно, коли б не було так сумно) і, на думку більшості аналітиків, та й рядових громадян, цілком автентичний, жодна впливова політична сила–ані комуністична лівиця, ані націонал-демократична правиця–не виступила рішуче з вимогою відставки президента (принаймні на час проведення слідства) й не приєдналася до нечисленних груп переважно студентської молоді, які намагалися розворушити оспале і збайдужіле до будь-якої національної ганьби суспільство.

Винятково непопулярна влада пережила касетний скандал без

істотних втрат, подібно як позаторік винятково непопулярний президент зумів виграти вибори, віртуозно вибиваючи з боротьби всіх потенційних суперників, крім одного, ще відворотнішого–шефа місцевої Комуністичної партії. В обох випадках „партія влади" показала, що вміє майстерно використовувати специфіку „двох Україн", реклямуючи себе в кожній з них як „менше зло" й переконуючи усіх, що кепський мир усе-таки кращий від доброї війни. Просовєтська лівиця й проевропейська правиця можуть однаково, хоч і з різних причин, не любити Кучму та його олігархічне оточення, проте набагато сильніше за всіх обставин вони не любитимуть одне одного. І, цілком зрозуміло, за всіх обставин вони дбатимуть передусім не про зміну влади, а про те, щоб цією зміною не скористався головний ворог: в одному випадку–„рухівці", в другому–„комуняки". І поки експерти спекулюють на тему „продажності" націонал-демократичних та комуністичних вождів, перекуплених начебто Банківською, життя підказує куди очевидніше пояснення їхньої „поміркованости" (хоч, зрозуміло, одне пояснення не виключає другого). Просовєтська лівиця боїться занадто гостро атакувати Кучму, щоб не штовхнути його в обійми ненависного Заходу і ще ненависніших „націоналістів". А правиця–так само боїться, що загнаний у кут Кучма остаточно віддасться ненависним „комунякам" і ще ненависнішій Москві. Маніпулювати цими двома страхами–що називається, справа техніки.

„Партія Президента", схоже, опанувала цю техніку настільки блискуче, що водить нею за носа не лише простодушних комуністичних і націонал-демократичних лідерів (котрим роля „простодушних", здається, й самим до вподоби), а й набагато досвідченіших політиків у Вашинґтоні й Москві. „Шантажуюча держава", попри свою загальну дисфункціональність, у певних галузях, як бачимо, функціонує доволі успішно.

Негромадянське суспільство

Між „двома Українами", як між двома географічними, політичними та культурними полюсами, лежить величезний простір, заселений людністю із доволі аморфною політичною та національною свідомістю. Найрізноманітніші соціологічні опитування показують, що „українську" Україну (і відповідні „проевропейські" цінності) підтримує приблизно четвертина населення. Україну „совєтську" (і відповідні цінності та орієнтації) підтримує приблизно третина опитуваних. Решта, себто майже половина населення, на більшість запитань відповідає стереотипно: „не знаю", „не розумію", „мене це не цікавить", „ще не визначився". А якщо вже визначився,

то висловлюються за інтеґрацію до ЕС, але разом з Росією; за вільний ринок, але з усіма можливими „соціяльними ґарантіями"; за відродження української мови й культури, але–зі збереженням подальшого панівного становища мови й культури російської, узаконеного у т. зв. „двох офіційних мовах". Дехто вбачає в цьому постсовєтську шизофренію, вияв травмованої тоталітаризмом свідомости, дехто–забавний стрибок із домодерної доби в постмодерну.

Зрозуміло, що майбутнє України великою мірою залежить від тої третьої, „невизначеної" частини. Ані рухівцям не навернути комуністів у свою віру, ані навпаки. І ті, і другі змагаються за згадану третю частину України, монопольно контрольовану, себто маніпульовану поки що „партією влади". Саме ця третя, мовчазна, політично невидима й мовби неіснуюча частина України є головною соціяльною базою панівної олігархії, й саме за неї ось уже кільканадцять років точиться своєрідна „холодна громадянська війна".

Чи можна цей „кепський мир" перетворити в „добрий", себто вийти зі стану стаґнації, не порушуючи стабільности?–ось питання, на яке шукають відповіді різні політичні сили в Україні. Ясно, що „партія влади" цілком задоволена з наявного статусу-кво й аж ніяк не зацікавлена в його порушенні. Як ніхто інший, потребує „двох Україн", щоб відігравати ролю облудного посередника між ними,–продаючи себе у цій ролі як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. Але ще більше потребує тої третьої, „невизначеної" України,–бо саме тут розташоване її основне електоральне поле, саме тут вона може сповна застосувати свій улюблений „адміністративний ресурс", леґітимізуючи своє авторитарне правління формально демократичними „голосувальними" процедурами. Тому, власне, й старається якнайдовше утримувати тих людей у стані зневіри, апатії, здезорієнтованости, цинізму і, звісно, страху перед будь-яким суспільним конфліктом („поганий мир" справді кращий за „добру війну"). І саме тому всі прорежимні чи, як їх іще називають, „пропрезидентські" мас-медії денно й щоночі прищеплюють людям моральний релятивізм, конформізм і цинічо-гедоністичне ставлення до повсякдення.

„Влада погана"–проти цієї тези важко щось заперечити, жоден режимний пропаґандист не береться за цю безнадійну справу, за винятком хіба що найвалуватіших, найнезадарніших–з якогонебудь УТ-1, де і далі в незабутньому совєтському стилі намагаються біле називати чорним і навпаки. Але ефективність такої пропаґанди мізерна, бо скрізь, де є хоч якийсь вибір (а він є скрізь, крім віддалених сіл), глядач вибирає інші телеканали–як не свої, то

російські. Оліґархічні мас-медії витонченіші. Не намагаються видати чорне за біле, просто вдають, що немає насправді ні чорного, ані білого, є лише різні відтінки сірого кольору.

„Я, звісно, не ангел"–пояснює Президент свою макабричну схильність до зеківського жарґону, зафіксованого на сумнозвісних касетах. „А хто з нас ангел?"–підхоплюють його тезу вірнопіддані мас-медії. „Навіть коли щось подібне, як на тих касетах, сказав, то як може піти у відставку? Хто його замінить? Той страшний комуняка? Чи той зациклений націоналюга? Хочете, щоб була громадянська війна?.."

Звісно, ніхто не хоче. Краще й справді не розхитувати човна, у якому ми всі пливемо–хай навіть на різних палубах, у різних напрямках. Хтозна чи наступний президент не буде гіршим. З цим іще якось можна жити.

Володимир Полохало, шеф-редактор київського квартальника „Політична думка", влучно означує це суспільство як „негромадянське". Теоретично воно може перебувати у стані „стабільної стаґнації" (чи, коли хочете, „стаґнації стабільности") як-завгодно довго–подібно до численних „негромадянських суспільств" Третього Світу. Єдина реальна партія у таких суспільствах–це „партія влади", часом формально означена (як у Росії), часом (як в Україні) ні. Всі інші партії виконують головно декоративні функції, як, зрештою, декоративними є й інші квазідемократичні інституції та процедури. Жодна з таких держав не є правовою, себто у кожній з них панівні режими дотримуються „демократичних" правил гри лише тою мірою, якою ці правила не несуть загрози їхньому пануванню.

У випадку України існують, однак, три чинники, що дають певні підстави для обережного оптимізму. Жоден із них окремо не ґарантує успіху, проте, діючи разом, вони відкривають перед українцями дещо кращі шанси подолання „стабільної стаґнації", ніж, скажімо, перед їхніми африканськими побратимами.

По-перше, соціяльний потенціял країни залишається досить значним. Відносно високі показники освічености роблять суспільство відкритим до інформації, попри всі зусилля влади цю інформацію обмежити чи спотворити. За десять літ незалежности вдалося істотно декомунізувати, а почасти й десовєтизувати систему освіти. Поступово змінюється спосіб життя й мислення багатьох, особливо молодих, людей. Економічні реформи, хоч які половинчасті й непослідовні, все ж відкрили певні можливості для економічної самодіяльности громадян, а відтак і для певного, ще слабкого й пригнобленого „шантажуючою" державою, економічного та політич-

ного плюралізму. Попри систематичне й цілеспрямоване руйнування авторитарним режимом структур новонародженого громадянського суспільства (зокрема–незалежних мас-медій), вони все ж розвиваються у великих містах, особливо в столиці, поширюючись також, хоч і з великими труднощами, на периферію.

По-друге, олігархічна „партія влади", на відміну від панівної колись комуністичної номенклятури, не є монолітною. Складається з різних кланів, інтереси яких не лише відрізняються, а й нерідко суперечать одні одним. Поряд із традиційною „паразитичною" олігархією, що зробила свої мільйони на розкраданні російських нафти та газу, махінаціях з банківськими кредитами та імпортно-експортними ліцензіями і пільгами, вибивається в силу молодша група, яка намагається щось виробляти, а отже й інвестувати у власній країні, попри вкрай несприятливі для цього умови. Помітно зменшився відплив капіталу з України до офшорних зон, чому вочевидь сприяла не лише економічна політика Віктора Ющенка та Юлії Тимошенко, а й жорстокіша політика західних урядів щодо постсовєтських „бізнесменів", схильних відмивати свої брудні мільйони у західних банках. Низка арештів і судових процесів супроти них у США, Німеччині, Швайцарії та інших країнах, а також вимогливіша візова політика відчутно охолодили „підприємницький" запал багатьох „нових рускіх" (яких в Україні чомусь–вочевидь, із поваги до географії–дехто намагається називати „новими українцями"). За недавнім визнанням одного з найуспішніших українських „бізнесменів", а заразом і одного з керівників т. зв. Об'єднаної соціялдемократичної партії, віце-спікера парляменту Віктора Медведчука, останнім часом його прибутки істотно зменшилися, внаслідок чого він став торік всього лише гривневим мільйонером, тимчасом як за підсумками попередніх років він був мільйонером доляровим. Що спричинило таке різке зменшення зисків–горопашний мільйонер, на жаль, не пояснив, як і не пояснив переконливо, чому саме він, його партія і підконтрольні їй засоби масової інформації були найзавзятішими противниками уряду Віктора Ющенка та Юлії Тимошенко–єдиного більш-менш ефективного уряду за десять років української незалежности.

І по-третє, Україна, подобається це комусь чи ні, розташована у Европі, занадто близько від кордонів заможних країн Першого Світу. А це означає, що махнути на неї рукою, як на більшість країн Африки, европейцям навряд чи вдасться. Раніш чи пізніше їм доведеться виробити щодо неї гнучку й послідовну політику–подібно як США щодо Мексики чи тим-таки західним европейцям щодо Туре-

ччини та країн Маґрібу. У випадку Юґославії така політика, хоч і недосить продумана та явно запізнена, все ж дала певні позитивні наслідки. Не йдеться тут про те, що Захід мусить помагати Україні лише тому, що вона важлива геополітично. Як не йдеться й про те, що помагати їй узагалі не треба, хай пливе собі у свою совковість, до російської сфери впливу.

Захід, здається, переоцінює готовність українських еліт віддатись Москві, як і здатність самої Москви опанувати такий великий і різнорідний край, як Україна. А з іншого боку, Захід явно недооцінює зацікавленість тих-таки українських (та й російських) еліт у нормальних контактах із Заходом, себто в можливості вільно тримати свої гроші в західних банках, відпочивати на престижних західних курортах, посилати своїх дітей на навчання до найславетніших західних університетів. Як-не-як, зовсім не для того уся ця еліта здіснювала перестройку, демонтувала імперію й зрікалася комуністичних ідей, щоб і далі сидіти в ізольованій від світу країні, у своїй позолоченій номенклятурній клітці.

Практично це означає, що Захід, по-перше, не повинен піддаватися примітивному шантажеві Києва, котрий погрожує „зближенням із Москвою" щоразу, як мова заходить про права людини, незалежні мас-медії, вільні вибори, судову реформу. А по-друге, Захід може і мусить ефективніше боротися з відмиванням брудних грошей постсовєтськими „бізнесменами" через західні банки, застосовуючи зокрема й жорсткішу візову політику щодо численних політиків та бізнесменів, підозрюваних у корупції. Доти, доки шенґенські візи є проблемою для вчених, що виїжджають на конференції, чи журналістів, що висвітлюють міжнародні події, але не для десятків постсовєтських ґанґстерів, що вільно собі мандрують по цілій Европі, всілякі розмови про допомогу постсовєтським країнам звучать, м'яко кажучи, нещиро.

Україна, безумовно, потребує підтримки, але спершу слід чітко собі усвідомити, котрій зі згаданих „двох Україн" така підтримка може бути справді корисною. Новонародженому, слабкому, пригніченому політичним гнітом та економічною несвободою громадянському суспільству? Чи–корумпованій, дисфункціональній державі, котра під облудною вивіскою вільноринкової демократії намагається зберегти стару совєтську систему авторитарного типу? В цьому, власне, і полягає вибір–між Україною европейською і евразійською, демократичною й авторитарною, майбутньою і минулою. Вибір, що здійснюється в просторі й часі, в Україні і поза нею, у думках, почуттях і вчинках мільйонів людей.

ВИБОРИ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ

Сподівання голови Спілки письменників України й політичного діяча Володимира Яворівського, висловлені у частині інтерв'ю з відомим публіцистом Мирославом Левицьким, опублікованим у „Нашому слові" у Варшаві 16 грудня 2001 р.

–Збереження нинішнього стану–це своєрідна форма національної деґрадації. Тільки людина, підточена бацилою неповноцінності, може заявляти, „какая разніца на каком язикє разгаварівать"? Тому нині надалі актуальним є запитання: хто реально зможе забезпечити духовне і національне відродження українського народу?

–Еліта та нова влада, яка повинна прийти.

–А прийде вона?

–Час нової влади, професійної, відкритої, моральної, духовної практично вже настав. Я хочу вірити, що березневі вибори переламають тенденцію, яка продовжувалася останніх 10 років.

–Я також хочу в це вірити, проте за моїми спостереженнями на рівні суспільного загалу є переконання, що усі, хто має якусь суспільну вагу, є аморальними. І хоч узагальнювати не можна, проте є певні прецеденти. На совісті „пристрастного борця за соціяльну справедливість"–лідера СДПУ(о) Віктора Медведчука життя світоча української літератури Василя Стуса. На совісті особи, яка нарекла себе патріярхом українського відродження, Костянтина Ситника–життя літературознавця Івана Світличного та біолога Дмитра Зерова. Чи не боїтеся, що у такій ситуації ставка робитиметься на люмпен, а не на національну еліту? Чи знову вибори не стануть помилкою та гірким розчаруванням?

–Мусимо рахуватися з тим, що і під час цих виборів не обійдеться без помилок. Інша справа–чи вони будуть фатальними, чи точковими, які не відіграватимуть особливого значення у загальнонаціональному масштабі. Я маю усі підстави вірити, що вони не будуть фатальними.

–На чому базується ваша віра?

–Люди після 10 років биття „чолом у стіну" і після помиок, які вже зроблені, повинні прийти до певних висновків. В 1994, а особливо в 1998 році, людям було підкинуте гасло, що треба голосувати за багатих, бо вони, розбагатівши, знають як зробити багатою на-

цію. І багато повірило в це гасло. Тому навіть при поверховому аналізі побачите, що практично весь крутий бізнес нині сидить у Верховній Раді. Проте він не займається законотворенням, а власним бізнесом. І люди це бачать. Хочу вам сказати, що з приводу моєї радіопрограми „20 хвилин з Володимиром Яворівським" за неповних 2 роки я отримав більше 17 тисяч листів. І майже усі я прочитав. Аналіз цих листів дозволяє мені зробити висновок, що нині маємо дещо інше суспільство. У листах висловлюються політичні тонкощі, які варяться у верхніх ешелонах українського бомонду.

І на цій основі чомусь здається, що люди вже не будуть голосувати за тих, хто їм перед виборами привезе, скажімо, пляшку горілки чи кільце ковбаси, а орієнтуватимуться на певну політичну силу, незважаючи на те, що їм доведеться робити подвійний вибір–на партію і на особу в мажоритарному окрузі. Це я хотів би проілюструвати конкретним прикладом. У Кіровоградському окрузі появився бізнесмен, обіцяв кожному пенсіонеру безкоштовно провести газ. У державі, яка шанує демократичні традиції, його відразу зняли б з виборчих перегорів, бо це відкритий підкуп виборців. У нас ніхто його не чіпав. Проте ніхто також більше не побачив в окрузі ані бізнесмена, ані обіцяного газу. Тому сподіваюся, що більше люди не повірять таким обіцяльникам...

–З цього виникає наступне запитання: які покладаєте надії на наступний рік?

–До кінця березня–як для мене, так і для багатьох інших–не буде наступного року. Одні йтимуть на вибори, інші працюватимуть у штабах. А потім я дуже хочу вірити, що у Верховну Раду врешті-решт прийде команда патріотичних реформаторів, що нам вдасться змінити ситуацію на краще. І в цьому абсолютно переконаний. Народ нині вже стомився і хоче побачити хоча б маленьке покращення.

І він відразу почне підніматися. Феномен Ющенка це доказав. Варто було лише вчасно виплатити пенсії і трошечки їх підняти, як відразу народ „розправив плечі". І коли б цей процес не був перерваний, ми б йшли на вибори впевнено з позитивом. Тому я вірю, що наступний рік принесе в Україну надію. Я сподіваюся, що наступний рік стане вододілом у нашій історії. З першого квітня 2002 року почнеться репетиція президентських виборів. І нам не байдуже, хто очолюватиме Україну після Леоніда Кучми. Цей рік буде з одного боку тривожний, а з другого–приємний, бо він дасть людям надію.

–Щиро Вам дякую за розмову.

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

Володимир МОЛОДЕЦЬКИЙ

„МУДРІ" І „НЕ ЗОВСІМ МУДРІ" РАКЕТИ

Від довшого часу ми чуємо і читаємо в пресі про так звану мудру зброю, мудрі ракети. Але іноді довідуємося з тих самих джерел, що ті „мудрі" ракети роблять зовсім немудрі потягнення. Нагадується стара військова аксіома, що зброя є тільки так доброю, як той вояк, що нею орудує, але іноді технічні недоліки роблять „мудру" зброю не зовсім „мудрою". Розходиться про подію, яка вже починає відходити в забуття, але подію, яка коштувала міністра оборони України, ген. армії Кузьмука, його посади, а Збройним Силам України принесла величезний амбарас. А саме, російський пасажирський літак Туполєв-154, який летів з Ізраїлю до Сибіру, був випадково зістрілений українською ракетою. Всі 78 осіб, які були на літаку, громадяни Ізраїлю, загинули. На перший погляд це, зрозуміло, трагічний випадок. Все ж таки світ винує Українські Збройні Сили за непрофесійність і невідповідальність. Але це не перший раз така подія трапилася. У 1983 році совєтський боєвий літак зістрілив корейський пасажирський літак „Боїнг-747", а в 1988 році іранський пасажирський літак, так званий „Airbus", збила ракета вистрілена з американського воєнного корабля. Отже, не тільки Україна робить такі помилки. Проблема збиття російського літака українською ракетою полягає не так у самому трагічному випадку, але в тому, як український уряд і Збройні Сили України хотіли цей випадок затаїти. У ряді запитів, які виникли в зв'язку з тим випадком, не було переконливих пояснень, як також, які консеквенції можуть з того виникнути. Крім того, що робить ситуацію ще гіршою, це не є перший такий випадок Українських Збройних Сил. У квітні минулого року, підчас вправ сухопутних військ, ракета типу „земля-земля", тобто вистрілювана з суходолу проти наземних об'єктів, відома в Україні під назвою „Точка", влучила в мешкальний будинок у малому містечку Бровари, положеному заледве кілька кілометрів від Києва. Були жертви в людях, вбиті і ранені. Спробуймо розглянути цю нову подію дещо докладніше.

Нормально, в таких випадках спеціяльні комісії міжнародних фахівців розглядають справу і, зробивши висновки, повідомляють уряди заінтересованих держав, які тоді договорюються про відшкодування. Доки справа не є досліджена, заінтересовані уряди мовчать, щоб не пошити себе в дурні й не підірвати свого авторитету. Вправді, в 1983 році совєтські власті, зістріливши пасажир-

ський літак, шукали різних для себе оправдань, мовляв корейський літак мав на меті шпіонаж, летів над суверенною територією Совєтського Союзу, не прохаючи дозволу, і тим подібні витребеньки. Але, як знаємо, це їм слави не принесло, престижу не додало.

На жаль, українські власті, мабуть, ще під впливом старих совєтських навиків, почали категорично заперечувати свою причетність до того випадку, і дуже непереконливо. Що ж робити, англійці кажуть, що не можна навчити стару собаку нових трюків. Помимо того, що американці зразу по тім випадку поінформували, що їх сателіти слідили за українськими вправами й уважають, що це українська ракета зістрілила російський літак, українські військовики категорично тому заперечували. Спочатку їх арґументи виглядали переконливо, але протягом кількох днів стало ясно, що не говорять правду й щось скривають. Перше казали, що літак був поза засягом ракети, що ракета була запрограмована на самознищення, якщо випадково змінить траєкторію. Подавали, що всі ракети осягнули свою мету, і тому знаємо, що жодна з них не могла збити того літака. Говорили, що траєкторія лету ракети не співпадала з лінією, по якій летів літак і т. д. і т. і. Але вкінці пошили себе в дурні. Часи, коли можна було правду сховати від публіки, а зокрема від міжнародньої спільноти, вже минули. Врешті правда вийшла наверх.

Але чи це дійсно так?

Комісія, яка розглядала цю справу, дійшла до висновку, що літак був збитий українською ракетою, приналежною до комплексу С-200, вистріленою з Криму. Міністер оборони України, ген. армії Олександер Кузьмук, повідомив журналістів у Києві 13 жотня, що 4 жовтня російський пасажирський літак ТУ-154, маючи на борту 78 осіб, був помилково зістрелений українською протилітунською ракетою, вистріленою підчас вправ протилітунської оборони з півострова Крим. Повідомлення ген. Кузьмука появилося потім, як секретар російського відомства безпеки Владімір Рушайло, того самого дня заявив, що згідно з висновком, зробленим експертами, які розглядали цю справу, літак був зістрелений українською ракетою типу С-200, яка експльодувала коло 15 метрів від літака. На тій самій конференції з журналістами, на якій ген. Кузьмук поінформував про цю трагедію, командир Протиповітряної оборони, Володимир Ткачов, і його заступник поінформували, що резиґнують з своїх постів через ту аварію. Ґен. Кузьмук уже перед тим подав заяву про свою резиґнацію, але спочатку президент його резиґнації не прийняв, одначе вкінці прийняв і навіть сказав, що його оббріхува-

ли. Але якщо це так, то чому ген. Кузьмук знов отримав відповідальну позицію дорадника Президента у військових справах? Здавалося б, що справа закінчена і все, що треба Україні зробити–це заплатити відшкодування, яке буде вимагати Росія і Ізраїль. Але на цю тему різні журналісти почали висувати різні версії цього інциденту–версії, яких ми нашими засобами доказати не можемо і правда, мабуть, залишиться засекречена. Все ж таки цікаво ці версії почути.

Президент Кучма, коментуючи цю подію, дозволив собі на досить двозначний натяк, а саме: що у ході навчань використовувалися ракети російського виробництва. Чи був це тільки так званий „lapsus linguae", чи він хотів тим прямо сказати, що не тільки ми винні? Покищо ми цього дізнатися не можемо, натомість знаємо, на підставі американської преси, що Збройні Сили України проводили великі вправи, вживаючи протилітунських ракет проти безпілотних літаків. Стрільба відбувалася з мису Опук на Кримі. Ця місцевість, на підставі американських інформацій, є під контролею Російської Чорноморської Фльоти. Павло Жовніренко з Центру Стратегічних Досліджень в Україні стверджує, що „після розпаду СССР в Україні залишилася стара схема протиповітряної оборони з російським наведенням". Я розумію цей вислів так: протиповітряна оборона в Україні працює за системою і технікою, розбудованою за совєтських часів і була під російською контролею. Якщо ця версія правдива, то можемо хоч частково звалити вину на Росію, чи хоч признати, що вина трагедії, яка сталася не є виключно виною України, але також Росія повинна ділити відповідальність з Україною. На жаль, Росії тим разом вигідніше звалити вину на Україну.

Друга версія звучить дещо фантастично. Американці змісця поінформували, що їх сателіти слідили за вправами Українських Збройних Сил. Постає питання: чому? Чому вправи українських військ представляли для американців таку важливість, щоб вони в часі дій проти тероризму, який загрожує Америці, зуживали енерґію і гроші на обсервацію вправ українських військ, які впливу на американські проблеми не могли мати? І чому, в тому самому часі, коли американці казали, що це українська ракета вцілила в російський літак, Ізраїль заявляв, що вони уважають цей інцидент не як українську помилку, а радше, як ще один терористичний акт, і навіть зробили деякі кроки в тому напрямку, напримір, змісця замкнули летовище Бен Ґуріон. І чому, коли і Америка, і Ізраїль люблять розтягати всі неґативні вістки про Україну в безконечність, тим разом дуже скоро замовкли і на цю тему більше не говорять? Най-

шлись і такі, які вважають, що американці, знаючи про вправи українських військ, звернулися до України, щоб у стрільбі ракет випробувати якусь нову техніку, розроблену ними, і цим разом їм не повезло. Знову здогад, якого доказати не можливо.

Чому початково Міністерство оборони хотіло закрити факти, помимо того, що американці і росіяни, і потм ізраїльці подавали ніби-то точні факти тої події. Представник Міністерства оборони повідомив аґенцію Ройтера, що ані засяг ракети, ані її напрям не відповідають точці, в якій наступила аварія. Чому представники українського уряду подавали „фальшиві" інформації? Мабуть, вони не знали, що правда вийде наверх? А може правда була іншою? Цього, мабуть, ніколи не дізнаємося.

Потім почалися пояснення більш технічного характеру. Євген Марчук думає, що світляна рефлексія від поверхні моря могла помішати сиґнали ракети, яка тоді відхилилася від своєї мети і поцілила літак. Він уважає, що віддзеркалення радіосиґналу від поверхні моря змінило траєкторію ракети С-200.

Ґен. Ткачов сказав, що зовсім імовірно радар міг помилково напрямити ракету на літак тому, що безпілотний літаючий апарат, в якого повинна була вцілити ракета, мав багато меншу вагу й ракета не „запримітила" його. Український військовий спостерігач Леонід Поляков уважає, що російська сторона повинна розділяти з Україною відповідальність за цю трагедію тому, що бойові навчання відбувалися на російському полігоні, і російські військові спеціялісти брали в них участь і мали над ними дозу контролі. Росіяни виправдовуються тим, що навчання проходили на наполягання українців, і вони зовсім не мали бажання брати участи в тих навчаннях. Але чомусь взяли участь і технічно супроводжували перебіг навчань української ППО. Владімір Рушайло погоджується з конклюзією, що трагедія сталася внаслідок незвичайних обставин і технічних причин.

Якщо ракета була російської продукції і стрільба, хоч частково відбувалася під наглядом російських „спеціялістів", чому вся вина за неї має впасти на Україну? Російська причетність до аварії зовсім ясна. 6 жовтня у Польщі през. Кучма сказав журналістам, що стрільба 4 жовтня з полігону на Кримі була під наглядом не тільки українських старшин, але також російських, і велась з російського військового полігону „Опук" на Кримі недалеко від міста Феодосії.

На перший погляд виглядає, що сумніву нема, що українська ракета типу С-200 збила російський пасажирський літак ТУ–154. Одначе постає питання: якщо це вповні українська вина, то чому Вла-

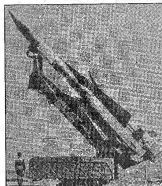
дімір Рушайло так скоро приїхав на Крим? Щоб підтвердити українську вину? Або може хотів щось іншого? Оказується, як стверджують українські джерела, ще перед броварською трагедією, російська сторона перестерегла Україну, що між ракетами „Точка", які находяться тепер в українському арсеналі, можуть бути деякі дефективні. Україна, кажуть, в тій справі нічого не зробила. По трагедії в Броварах, російські експерти заявили, що трагедія сталася наслідком технічної „несправности" ракети. Тим самим винні виготовники ракети, тобто вони. Ствердивши це, вони вибілили українську сторону і залишили Україну в боржниках. Тим разом прийшлось борг сплачувати і, мабуть, в тій справі Рушайло так скоро приїхав в Україну. Мабуть, Росії залежало, щоб по світі не розійшлась опінія, що на ефективності російської військової продукції полягати не можна. Це могло б пошкодити Росії в торгівлі зброєю. Є ще один цікавий факт, який заставляє застановитися. Протягом кількох років Україна не могла домовитися з Росією про отримання запасних частин для зенітно-ракетних комплексів та до літаків Міґ-29. По трагедії, яка сталася з літаком ТУ-154, все нагло пішло, як по маслі. Україну відвідала делеґація Міністерства оборони Росії і про все несподівано домовлено. Чи ж би це тільки був збіг обставин? Важко буде про це в дійсності дізнатися.

Щоб не сталося, Україна понесе консеквенції. Перш за все, Збройні Сили України стратили на своїм престижу. По-друге, фінансове відшкодування родинам потерпілих в часі економічної кризи, яку переживає українська держава, є дуже не на руку. Але найгірше це те, що Росія, бе огляду на це, де лежить правда про цю трагічну подію, починає сильніше натискати на Україну, щоб та об'єднала свою Протиповітряну оборону з російською. Надіюся, що до того ніколи не дійде.

Як бачимо „мудра" зброя, може іноді мати немудрі наслідки.

ДОВІДКА

Зенітна ракетна система С-200 призначена для боротьби з літаками, повітряними командними пунктами, постановниками перешкод, іншими пілотованими і безпілотними засобами повітряного нападу в умовах інтенсивної радіопротидії. Дальність стрільби комплексу близько 300 кілометрів, висота ураження цілей–41 кілометр.

КУЧМА ОБИРАЄ ІНТЕЛІҐЕНТНОГО ГЕНЕРАЛА

Кучма призначив нового міністра оборони. Дискусії про цивільного керівника військового відомства можна забути–місце Кузьмука остаточно посів в. о. міністра Володимир Шкідченко.

Виконувачем обов'язків міністра оборони Шкідченка призначено після відставки 24 жовтня міністра Олександра Кузьмука. До цього, з вересня 1998 року, Володимир Шкідченко обіймав посаду начальника Генерального штабу Збройних сил України–першого заступника міністра оборони.

Ґенерал армії народився 1 січня 1948 року у російському місті Чита. Закінчив Московський фізико-технічний інститут, Одеське вище артилерійське командне училище, Військову академію ім. Фрунзе, Військову академію Ґенштабу ЗС СРСР. З 1993 року–перший заступник начальника Ґенштабу Збройних сил України. У 1993-1998 роках–командувач військами Одеського військового округу, в 1998 році–командувач військами Південного оперативного командування.

„Президент для себе визначився, що він не буде призначати міністром цивільного політика. За цих умов, оскільки вибір обмежився військовиками, Кучма зробив найкращий вибір",–вважає директор Центру Разумкова Анатолій Гриценко. Цей відгук про нове призначення вмістила інтернет-газета „Українська правда".

„Шкідченко–найкращий генерал у Збройних силах, якого поважають і колеґи, і у військах. Він отримав добру цивільну освіту у Москві, він має пристойну військову освіту–Академія ім. Фрунзе і Академія Генерального штабу.

Ґенерал Шкідченко послідовно просувався всіма шаблями військової кар'єри–від командира чоти до командарма, він керував військами оперативного командування і отримав досвід на посту начальника Ґенштабу.

Його поважають статегічні партнери. Минулого року маршал Сергеєв вручив Шкідченку зірку „Герой Росії", яку Путін своїм указом присвоїв батькові міністра, генерал-лейтенанту Петрові Шкідченку, який загинув у Афганістані.

Шкідченка поважають у Брюсселі і Вашинґтоні. Він–освічений військовик, з широким кругозором, він може сприймати досвід різ-

них держав".

На думку Гриценка, Шкідченко „має бачення реформування армії". „Через те, що він був у тіні Кузьмука, він не міг реалізувати свій потенціял. Зараз він таку можливість отримав". Чи вдасться його реалізувати, буде залежати від чинників, які перебувають поза межами військового відомства.

Необхідною умовою успіху є сильна і постійна підтримка його зусиль з боку президента. Без цього міністру не вдасться ні провести через Верховну Раду важливі законопроєкти, ні отримати належне фінансування заходів військової реформи.

За нашими оцінками, на це потрібно мінімум 500 мільйонів гривень, виділених окремим рядком на реформування армії. Не на обмундирування, а саме на реформи. Уряд пропонує в 10 разів менше.

„Я думаю, що прихід інтеліґентного генерала буде супроводжуватися зменшенням самодурства в армії, яке виходить від офіцерів і генералів, причому на рівні заступників міністра оборони. Сподіваюся, що буде менше бравих рапортів про здатність виконати будь-яке завдання, показових заходів, а буде більший поступ на шляху реформ".

У той же час Гриценко занепокоєний тим, що якщо міністрами оборони і надалі будуть призначати генералів, то у Міноборони не залишиться „військовиків гідного рівня". „Коли військовий міністер оборони іде у відставку, армія втрачає його як фахівця. Попри недоліки, Кузьмук міг би командувати військами серйозного крупного військового об'єднання".

„Мені подобається це призначення",–зазначив Михайло Погребинський, директор Київського центру політичних досліджень і конфліктології. „Мені здається, що дискусія навколо теми цивільного міністра незмістовна на сучасному етапі нашої адмінреформи. Набагато важливіше призначити компетентного професійного військовика, ніж непрофесійного цивільного міністра".

„Приємним винятком" Погребинський вважає той факт, що Шкідченко „людина освічена та говорить англійською".

НАТО ВІТАЄ НОВОГО МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Керівництво НАТО вітає генерала Володимира Шкідченка у зв'язку з призначенням його на посаду міністра оборони України.

Керівництво альянсу переконане, що новий міністер сприятиме продовженню тих програм, які вже розпочали Україна і НАТО. Поле для такого співробітництва досить широке, і альянс бажає новому міністру оборони України успіхів.

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ВІЙСЬКА

7 квітня 2001 року Указом Президента України затверджено Концепцію переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями контрактної служби на період до 2015 року, в якій визначено основні напрямки та етапи будівництва в Україні професійних Збройних Сил, а також окреслено основні завдання, які необхідно виконати протягом 2001-2015 років.

Усі заходи плянується здійснити у три етапи.

На 1 етапі (2001-2005 роки) одним з основних завдань є створення принципово нового корпусу сержантів. Молодший командир розглядається як основна посадова особа, яка буде виконувати у військах (силах) завдання з виховання та навчання особового складу. При цьому сержантський корпус візьме на себе значну частину навантаження з цих питань, яке сьогодні виконують офіцери ЗС України.

Протягом **першого етапу** плянується довести питому вагу військовослужбовців контрактної служби до 30% (приблизно 50 тис.) від загальної кількости солдатів, сержантів, матросів та старшин, що дасть змогу укомплектувати ними більшість посад молодших командирів і посад, які визначають бойову здатність з'єднань і військових частин.

Починаючи з 2006 року, плянується зменшити термін проходження строкової служби рештою військовослужбовців, які займають посади, що не визначають бойової здатности, до 12 місяців.

Розпічнеться реформування військових комісаріятів, на які плянується покласти функції відбору кандидатів для прийняття на військову службу за контрактом, координування реклямної діяльности та інші.

На **2 етапі** (2006-2010 роки) за рахунок поступового оснащення Збройних Сил України сучасними (модернізованими і новими) зразками озброєння, військової техніки та майна, буде створено передумови для підвищення їх бойового потенціялу. Внаслідок цього укомплектованість солдатами і матросами, сержантами і старшинами контрактної служби буде доведена до 50% від загальної чисельности посад цієї категорії, а усі посади молодших спеціялістів будуть повністю укомплектовані військовослужбовцями за контрактом.

На **3 етапі** (2011-2015 рр.) плянується завершити переведення Збройних Сил України до 100% комплектування посад солдатами і матросами, сержантами і старшинами контрактної служби.

Перехід Збройних Сил до комплектування військовослужбовцями контрактної служби дасть можливість утримувати Збройні Сили, структура і чисельність яких відповідатиме економічним можливостям держави та завданням щодо її оборони, підвищити бойову готовність Збройних Сил та вимоги до особового складу, ліквідувати існуючу в суспільстві напруженість, що виникає у зв'язку з неоднаковим ставленням різних верств населення до виконання загального військового обов'язку.

У разі забезпечення реального фінансування заходів щодо утримання особового складу та пляномірного скорочення до 2015 року їх чисельности, витрати на утримання особового складу Збройних Сил України **не збільшаться** і будуть мати тенденцію до стабілізації на певному рівні.

Згідно з Указом Президента України, до 25 грудня 2001 року Кабінет міністрів України повинен подати на розгляд глави держави проєкт Державної програми переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями контрактної служби.

В міністерстві оборони України вже зараз відпрацьовується ряд питань, які покликані забезпечити **поетапне будівництво** професійної армії. Зокрема, здійснюється низка заходів, спрямованих на удосконалені системи комплектування Збройних Сил та організацію проходження військової служби на посадах рядового, сержантського і старшинського складу.

Підготовлено і подано на розгляд Кабінету міністрів України проєкти положень про проходження військової служби різними категоріями військовослужбовців, у тому числі і військовослужбовцями контрактної служби. Започатковано порівняно новий для Збройних Сил України вид діяльности–реклямування військової служби за контрактом, в рамках якої до Головного організаційно-мобілізаційного управління Ґенерального штабу ЗС України, обласних та районних військових комісаріятів пляну́ється ввести військовослужбовців та працівників Збройних Сил, на яких покладено обов'язки реклямування військової служби за контрактом, співробітництва із засобами масової інформації та громадськістю з метою пропаґування військової служби.

Для більш ефективного проведення цієї роботи Міністерство оборони України виділило кошти на виготовлення відповідної друкованої реклямної продукції, яку буде розіслано до усіх обласних і районних військових комісаріятів.

Прес-служба Міністерства оборони України

10-ЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА В ПОЛЬЩІ

6 грудня у Варшаві офіційно відзначено свято Збройних сил України. Біля меморіялу воїнам Армії УНР на варшавському Православному кладовищі на Волі і в церкві під час Богослужіння пом'януто усіх тих, що віддали життя за волю України. Покладено вінки і квіти на могилах офіцерів і воїнів УНР в супроводі почесної варти ВП. Урочисте Богослужіння відслужили о. А. Шидловський та о. М. Бенза, присутніми були представники Генерального штабу Війська Польського, міністра оборони РП, амбасадор України, українські дипломати, представники української громади.

Військовий аташе України ген. М. Мельник, амбасадор України в РП Д. Павличко, голова ОУП М. Кертичак, проф. І. Шевченко були почесними гістьми урочистості і зі словом звернулися до присутніх.

На кінець врочистості присутні заспівали козацькі пісні „Ой у лузі червона калина" та „Чуєш, брате мій".

(Наше слово)

Володимир МАЛКОШ
Голова Івано-Франківської Станиці
Галицького Братства

ГЕРОЙ БАЗАРУ–ПІДПОЛКОВНИК ІВАН РЕМБОЛОВИЧ

Полк. Іван Ремболович

Осінь 1921 року. Більшість українських земель окупувала комуністична Росія. Рештки українських армій перебувають у польських таборах інтернованих. Українські селяни вже пізнали всі принади більшовицького „раю". Дрібні повстанські загони розпачливо борються проти нестерпного режиму. Вищі старшини Армії УНР вирішили створити військовий штаб і з відділами добровольців нелеґально перейти польсько-радянський кордон, щоби востаннє спробувати підняти масове повстання проти окупантів. Та загарбники через свою аґентуру дізналися про цей намір і зосередили в західних районах імперії численне військо, яке зустріло погано озброєних, роздягнених і голодних, хоч і сильних духом повстанців. Закінчився цей зимовий похід розстрілом 359 бійців біля села Базара на Житомирщині. У поході брав участь Іван Ремболович.

У книзі Д. Ґерчанівського „Вигнати окупанта" (Мюнхен, 1963) вміщено фотографію з підписом: „Підполк. Іван Ремболович–начальник оперативного відділу". Поруч малюнок, на якому зображено епізод бою за місто Коростець 7 листопада 1921 року: військовик із ґранатою в руці стоїть на підвіконні повної червоноармійців почекальні залізничного вокзалу. Під малюнком підпис: „–Руки догори!–крикнув підполк. Ремболович, скочивши з одним козаком на підвіконник та вибивши вікно".

То була дуже відважна людина. Поранений у ногу, вистрілявши всі патрони, І. Ремболович потрапив у полон. Більшовики зняли з підполковника чоботи й роздягли його до білизни. Полонених мали розстріляти. Однак увечері Іванові вдалося втекти. Босий, роздягнений, у 18-градусний мороз поповз він із перебитою ногою по

снігу, що сягав майже до пояса, у напрямку лісу. Його підібрали селяни. Підполковник вижив, перейшов польський кордон, а згодом написав спогади про ці події.

У сьомому томі „Енциклопедії українознавства" про нього написано кілька рядків: „Ремболович Іван (1891-1944), військ. діяч, підполк. Армії УНР, делеґат 1, 2, 3 Всеукр. військ. з'їздів у 1917, начальник зв'язку Запор. корпусу і I Запор. стрілецької дивізії у 1918-20, учасник 1, 2 Зимових походів; поляг під Бродами як старшина Дивізії „Галичина".

У 1943 році, коли створювалася згадана дивізія, підполковник І. Ремболович вступив до неї добровільно, як багато комбатантів УСС, УГА, Армії УНР та інших військових формувань. Вони сподівалися, що після того, як Німеччина програє війну (1943 року в цьому вже ніхто не сумнівався), між західними альянтами й СРСР дійде до конфронтації, і тоді добре озброєна та вишколена Дивізія разом з УПА стане ядром українського війська, без якого неможливо вибороти незалежної України. Лише Німеччина тоді могла й мала бажання воювати проти більшовиків. І з цього українці хотіли скористатися. Крім Гітлера і його нацистської партії, що виношувала божевільні пляни „дранґ нах Остен", були в Німеччині сили, які пам'ятали Берестейський мир 1918 року й мислили реально та тверезо. Вони прихильно ставилися до українців і намагалися силоміць усунути Гітлера. На жаль, це їм не вдалося. Незважаючи на туманні перспективи, німці впродовж року вишколювали вояків „Галичини" й видали їм найновішу на той час зброю, тоді як більшовики посилали на фронт, під танки, майже беззбройних і часто навіть необмундированих новобранців через тиждень-два після мобілізації. Іван Ремболович пройшов у Дивізії перепідготовку й одержав звання сотника. З огляду на вік і слабке знання їхньої мови німці не погодилися зберегти йому давнього військового звання. У битві під Бродами в липні 1944 року І. Ремболович командував саперною сотнею, а згодом–саперним куренем. У тому бою його вразила ворожа куля. Всі гадали, що сотник загинув. В умовах оточення і прориву неможливо було це перевірити, тож у „Списках полеглих вояків 1-ї Української дивізії „Галичина" УНА..." він числився як такий, що, за свідченням очевидців, загинув смертю героя. На меморіальному цвинтарі Дивізії біля міста Золочева Львівської області сотникові Ремболовичу встановлено символічний хрест.

Та ось історик Володимир Сергійчук у книзі „ОУН-УПА в роки війни: Нові документи і матеріали" (К.: Дніпро, 1996) цитує доку-

мент НКВД, де сказано, що І. Ремболович був під Бродами лише важко поранений і після одужання (його підібрали з поля бою й вилікували підпільники ОУН) прибув у Коломийський район Станіславської області, де вступив до УПА. Далі в публікації мовилося, що 6 листопада 1949 року в селі Космачі тодішнього Яблунівського району І. Ремболовича захопили органи МДБ та що подальша його доля невідома.

Про це я прочитав у журналі „Вісті комбатанта", що його видає Братство колишніх вояків Дивізії в діяспорі, й почав на власну руку розшукувати матеріяли про відважного героя. З розповідей підпільниці ОУН із Косова Дарії Свистульницької й завідувача відділу „Реабілітовані історією" при Івано-Франківській облдержадміністрації Лук'яна Вардзарука, а також із довідки управління Служби Безпеки України в Івано-Франківській області довідався, що в підпіллі ОУН-УПА Іван Ремболович мав псевдо Кропива. До нього зверталися: „Пане полковнику Кропива". На той час то був уже сивоголовий чоловік. Мав він двох помічників-„східняків" на псевда: Лісовий і Степовий. Організував старшинську школу, яка здійснила три чи чотири випуски. Курс тривав від трьох до чотирьох місяців. Як видно з „архівного витягу" СБУ, полковник більше ніж півроку перебував під слідством органів НКВД, нікого не видав і був засуджений до смертної кари. Розстріляний 8 вересня 1950 року, реабілітації не підлягає.

Парадокс: у незалежній Україні герой, який усе своє життя присвятив боротьбі за цю незалежність, досі не реабілітований. І він не один. Ще живуть у нас близько півтисячі не реабілітованих ветеранів дивізії „Галичина", багато вояків УПА, що тяжко каралися в сталінських концтаборах.

У прибалтійських країнах учасників подібних дивізій і підпілля вважають героями, їм надано різні пільги, а воїни Червоної армії там дістають пенсії від Росії–спадкоємниці СРСР. Інакше в нас, де при владі колишня компартійна номенклатура, яка вважає Україну спадкоємницею УРСР, а борців за її волю–„ізмєнніками родіни". Тут навіть учасники аґресивних імперіялістичних воєн СРСР проти країн, що ніколи й гадки не мали нападати на Україну (Фінляндії, Японії, Афганістану й багатьох інших), дістають від незалежної держави пенсії та всілякі пільги.

Коли ж нарешті й у нас переможе справедливість і ветерани різних армій матимуть хоча б однакові права?

АРХІВНИЙ ВИТЯГ,

який надіслало авторові цієї публікації управління Служби Безпеки України в Івано-Франківській області 14 жовтня 1998 р.

Гр. Ремболович Іван Семенович, 1897 року народження, уродженець м. Городня, Городнянського р-ну, Чернігівської області. Засуджений 17.05.1950 року ВТ ПрикВО за ст. ст. 54-1а: 54-11 КК УРСР до ВМП–розстрілу. Ви-знаний винним в тому, що після Жовтневої революції (1918-1920) роках служив в армії гетьмана Скоропадського, а потім в петлюрійській, боров ся проти Червоної Армії. В 1921 році вступив до збройного формування Тютюнника, де брав участь в боях за м. Коростень. В 1943 році на Стані славщині вступив до дивізії СС „Галичина". Після закінчення саперної шко ли одержав звання „гауптштурмфюрера", командував ротою та батальйо ном. В липні 1944 року під м. Броди був поранений, після чого перейшов на нелегальне становище, де підтримував зв'язок з керівниками ОУН.

За висновком прокурора Івано-Франківської області від 27.06.1994 ро-ку реабілітації не підлягає. Вирок виконано: 08.09.1950 року.

ВАСИЛЬ СИДОР–ШЕЛЕСТ ВИШКІЛЬНИК–КОМАНДИР І БОРЕЦЬ

Описи збройного українського підпілля в час 2-ї світової війни і ще деякий час після її закінчення будуть підметом студій як українських, так і неукраїнських істориків. Маю враження, що ще й тепер вивчають у військових школах тактики боротьби у несприятливих умовинах–у ворожому запіллі. В українській пресі згадуються певні військові керманичі тої боротьби, згадують успіхи й невдачі. Подивляємо командирів–знавців партизанської боротьби. Мало хто, описуючи часи боротьби, згадуючи про командирів частин, ставить собі запитання: у яких військових школах вивчили вони тактику партизанської боротьби, не маючи ніякої помочі з-зовні. Треба подивляти, бо більшість командирів не мали закінченої в нормальних умовинах старшинської школи, мали теоретичне знання, а практичне знання здобували у щоденній зустрічі з ворогом. Коли Червона Армія „пхала" маси вояцтва, не звертаючи уваги на величезні втрати, то українське збройне підпілля, розраховуючи на моральну поміч населення й ідейність вояцтва, своїми мінімальними силами завдавали ворогові поважних людських втрат, а головно ширили деморалізацію серед червоноармійців. Ворожі втрати в боях та деморалізуючий вплив українсько-визвольної пропаґанди були дуже

помічними у змаганнях. Про той великий вплив визвольної пропаґанди довідувались командири з переслухання полонених.

Всі ми, що опинились після закінчення війни в 45 р. на Заході, жадібно ловили всі вістки про боротьбу в краю. Раділи вістками про успіхи 40.000 УПА, хоч був сумнів щодо тих чисел, бож треба було військо одягнути, накормити, вишколити, а головно озброїти. Щодо того великого числа учасників визвольної боротьби, то вона існувала, як в час німецької, так і комуністичної окупації–разом з допоміжними силами–інакше партизанській армії було б неможливо діяти в окупованих ворогом теренах.

Майже всі командири УПА з рядів ОУН, де, крім ідеологічного, вони проходили, в залежності від можливостей, також і теоретичний військовий вишкіл.

Один з борців Василь Сидор Шелест, вихователь в Сокальщині, де він родився 1911 р., й поза „сокальським кордоном"–згодом головний командир УПА–Захід, вже підчас навчання в гімназії стає членом ОУН. Покликаний до польського війська, з відзначенням закінчує старшинську школу. Не має змоги закінчити університетських студій через часті арештування. В ОУН вишколює молодих членів. Носився з думкою ще в 1936 р. зорганізувати збройні рейдуючі відділи по Поліссі, Волині й Холмщині. Терени були пригожі для партизанської дії. Така партизанська діяльність вказала б світові на незадоволення українців польським пануванням, а українці тих теренів кинули б виклик окупантові. В 1937 р. постав відділ „Вовки", який перетривав комуністичну окупацію 1939-41 і згодом став зародком пізнішої УПА на північно східних теренах. Після двоподілу ОУН, Сидор став по стороні ОУН під проводом Ст. Бандери. У 1941 р. стає членом Проводу ОУН. Найбільше уваги присвячує військовому вишколі майбутніх старшин УПА. Польська старшинська школа й аналіза боїв УПА з ворогом, яку робив з членами свого штабу, дає йому можливість вивчити тактику ворога, щоб вийти в боях з якнайменшими втратами. Після закінчення війни, коли НКВД мали до діла тільки з УПА, Шелест переорганізував боєві відділи на кількаособові боївки, які могли легко зміняти терени дії. Тактика Шелеста зганяла сон НКВД-истам.

Комуністична влада докладала всіх зусиль, щоб зліквідувати Шелеста. 17.4.49 вдалось комуністам окружити криївку Шелеста біля села Ясень, над Лімницею, де він, разом з 15-літнім стрільцем „Зенком", відстрілюючись, згинули.

Орест ГОРОДИСЬКИЙ

ГЕНЕРАЛ МИРОН ТАРНАВСЬКИЙ

1869–1937

Тому що покійний уже проф. Лев Шанковський не зовсім вірно представив генерала Мирона Тарнавського в Енциклопедії Українознавства та в п'ятитомнику Історії УГА, виданої Д. Микитюком у Вінніпезі (1958-1978), я дозволю собі справити чи доповнити інформації про начального вождя Української Галицької Армії. Кожний, хто знав його ще до Першої світової війни як капітана 35-го реґіменту „Ляндвер" (Landwehr) Мирона Тарнавського і його родину, не міг погодитися з тими інформаціями. Капітан М. Тарнавський, професійний старшина Австрійської Армії 35-го полку піхоти, жив у Золочеві. До Першої світової війни в Золочеві стояло три полки війська: 13-ий полк уланів, з котрим у часі війни починав свою кар'єру Вільгельм Ґабсбурґ–Василь Вишиваний, 35-ий полк піхоти, кадра й один батальйон 80-го полку піхоти, 2-ий його батальйон стояв у Львові, а 3-ій у Боснії. В той час у 35-му полку служив також професійний старшина оберлейтенант Гнат Стефанів. Оба вони належали до видних старшин не тільки в реґіменті, але також і в громадському житті. За їхнім старанням українська громада в Золочеві купила велике військове касино, що стало центром українського організованого життя, бо там примістилися усі українські установи.

Капітан Тарнавський жив на вулиці Колійовій, 200 метрів від цвинтаря, на посілості, що межувала з уланськими касарнями. Він мав гарний великий дім з городом і альтанкою. В родині його було два сини і дві доньки. В 1912 році організовано Пласт і з обидвома Тарнавськими я належав до Новаків. Золочів від 1916 року був базою фронтових постачань, а в самому центрі міста містилися шпиталі і команди військ, бо по селах стояли німецькі війська (австрійських на тому відтинку було небагато). Від червня 1916 року до осені 1917 фронт стояв на тому самому місці, що в 1944 р. стояла дивізія „Галичина". В той час на військовій рампі валялися цілі купи всілякої зброї, привезеної з фронту, бо там були просторі бараки, в яких знаходилися великі варстати до направи зброї. Ми, пластуни, в часі війни продовжували пластові вправи за містом, на Вороняках, поза оком влади, маючи подостатком військового виряду: російські кріси, пістолети, німецькі „шпільґранати" і продовжували пластові вправи поза містом на Вороняках. Ми вчилися орудувати зброєю, яку ми тримали в каміноломах, але не стріляли, бо недалеко стояло військо. Нашим пластовим командиром був Омелян

Тарнавський, старший син генерала.

З початком січня 1916 року капітан Мирон Тарнавський був призначений комендантом вишколу Українських Січових Стрільців, а коли австрійська армія після Берестейського договору прийшла до України, Тарнавський, у ранзі вже підполковника, займав різні пости і був також референтом українських справ при штабі 54-ої австрійської дивізії. Між іншим, він був одним із тих, які відраджували Винниченкові та іншим організувати повстання проти гетьмана Скоропадського. Згодом він командував уже 16-им полком стрільців, з яким, після протигетьманського повстання, повернувся до місця полкового постою у Кракові. В часі розвалу Австро-Угорської імперії поляки арештували Тарнавського й посадили у таборі полонених у Домб'ю. Звільнившись з табору, підполк. Тарнавський повернувся до Галичини і 17-го лютого 1919 р. перейшов на службу до Галицької Армії.

Після організації Галицької Армії і війни з Польщею, оба сини генерала були на фронті й повернулися щойно по упадку визвольних змагань. Щоб не попасти до польського полону через певний час вони переховувалися на Вороняках.

Після невдалих визвольних змагань, ген. Тарнавський попав до горезвісного табору в Тухолі й повернувся додому з підірваним здоров'ям, і родинне життя помало стабілізувалося. Сини і дочки пішли до гімназії–хто продовжати, а хто закінчувати середню школу. Старший син Омелян закінчив 8-му клясу матурою, але мав труднощі дістатися до університету. З довірочних джерел ми довідалися, що з поворотом додому ген. Тарнавського відвідав його колишній приятель–поляк, також старшина з 80-го полку, тоді вже генерал Пясецький–що жив також у Золочеві. Він пропонував йому певне становище в австрійській армії, але ген. Тарнавський пропозиції не прийняв.

Повернувшись додому, по певному часі ген. Мирон Тарнавський дістав посаду управителя маєтків у селі Черниці Брідського повіту. Одні твердили, що той маєток належав Українбанку у Львові, інші казали, що то власність митрополита графа А. Шептицького. Туди за ним перенеслася і вся його родина. Там ген. Тарнавський захворів і пішов до шпиталю у Бродах, але з Бродів перевезли його до Львова, де він і помер 28 червня 1938 року, а не як це писав Лев Шанковський, що він помер у Черниці коло Бродів. Правдою є, що його похорон виявився ще одною національною маніфестацією українців під пануванням Польщі.

Мирослав ТКАЧУК

ДОПОВНЕННЯ

до статті „В пошуках кращої долі", ч. 5-6, 2000 року.

Німецьку ідею про залучення української молоді віком 15-18 років до протилітунської допоміжної служби, керівництво УЦК на чолі з професором В. Кубійовичем, не підтримувало, а навіть було проти таких дій. Коли німецька адміністрація все таки провадила набір, тоді проф. В. Кубійович, стривожений таким поворотом справи, поручив проф. З. Зеленому добитися для української молоді таких самих умов та пільг, які мала німецька молодь. В цих вимогах один із пунктів вимагав, що юнаки, досягнувши 18 років, будуть переведені на подальший вишкіл в частини дивізії „Галичина", але німецьке командування цих умов не дотримувалося, і усю молодь після вишколу направляли на боєві протилітунські позиції усієї країни.

Щоби запобігти сваволі німецького командування, проф. В. Кубійович використав нагоду, коли в таборі Неполоміце зібралося більше як 3000 юнаків, через проф. З. Зеленого, звернувся до командування дивізії „Галичина", щоби післати в цей табір своїх представників, зробити відбір 18 річних юнаків з відповідною для дальшого вишколу освітою і направити їх у вишкільний табір в Мальті, що в Каринтії, в Австрії.

На фоні пам'ятника Т. Шевченка у Львові стоять зліва В. З. Макар, І. Мамчур

Для комплектації цієї групи юнаків (около 250) було направлено п'ять нововишколених підстаршин: десятника В. З. Макара (як головного перекладача), десятників Дзюби і Смука та старших стрільців Винницького та Мигаля, які супроводжували нас до місця навчань, вишколювали і були нашими наставниками, і оскільки вони були нашими ровесниками та одягнуті в такий же юнацький мундир, то і не відрізнялися від нас, були нашими дру-

зями, але підчас службових обов'язків вимогливими та строгими.

З десятником В. З. Макаром, доля мене звела у Львові, коли він в липні-вересні 2001 р., як головний менеджер канадських кредитівок, інспектував роботу українських кредитних банків в східних областях України.

На цей раз я зустрівся з побратимом в чині хорунжого Українського Вільного Козацтва, що йому присвоїв ген. П. Шандрук в 1970 р. за активну участь в українських ветеранських організаціях та отримання вищої освіти.

І. МАМЧУР

Д-р Володимир БОДНАР

РОЛЯ ЛЕҐІОНУ „РОЛЯНД" І ПОХІДНИХ ГРУП НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Спомини з 1941 року

По розв'язанні німцями українських військових батальонів-леґіонів „Нахтіґаль", „Ролянд" літом 1941 року, з леґіону „Ролянд", який форсовим маршем опинився на середньо-полудневих теренах України, призначено біля 40 леґіонерів, переважно студентів, на перекладачів при німецьких „Ортскомандантурах", по різних містах України. В цю групу попав і я, хоч правду сказати, маючи вже деякий прикрий досвід з адміністрацією „юберменщів" на окупованих теренах, леліяв в серці думку вертати домів. Вже 2 роки минало, як я розлучився з родиною, та не знав, чи вони ще живуть, а чи караються десь на Сибірі.

Мене приділили до праці при „Ортскомандантурі" в містечку Вознесенськ, недалеко Первомайська, до великих плянтацій цукрових буряків. Комендантом Вознесенська був німець з Вестфалії, син заможного землевласника, в ранзі капітана, зрештою погідної і лагідної вдачі. Він зовсім не був партійним гітлерівцем і часто в гуморі чи на підпитку „ферфлюхтував"-нарікав на Гітлера, Ґестапо і весь режим. Зовсім не знав слов'янських мов і, очевидно, української, тому, маючи до мене довір'я, здався на мою працю, опінію та рішення. Любив добре і смачно та багато попоїсти, при тому консумувати відра доброго виноградового вина. Харчів, овочів, меду, м'яса, а спеціяльно баранини було аж забагато, бо реґулярно постачали „Ортскомандантуру" надпрограмові достави з поблизьких колгоспів. Праця перекладачів не була легкою, а, навпаки, дуже відповідальною, і получена з загрозою власного життя та інших. Перекладач, в мойому випадку і в загальному, був нараженний на небезпеку від місцевих комуністів, рейдуючих більшовицьких банд–партизан і самого німецького Ґестапо.

Похідні групи і члени ОУН, заздалегідь знаючи, в яких місцевостях знаходяться наші люди перекладачі, шукали контактів і співпраці та помочі з ними. Треба було для них постаратися про відповідну засекречену квартиру, виказки ідентичности, документи та пов'язати їх з українськими місцевими патріотами. Місцеві люди ставилися до перекладачів з недові-

р'ям, але з бігом часу, коли пізнавали наші добрі інтенції та національну працю, то навіть сердечно приятелювали.

У Вознесенську я керувався моттом: шанувати минуле, а будувати майбутнє; відновляти занедбане і знищене більшовиками, відновляти наше релігійно-культурне життя, як: церкви, заклади української школи, влаштовувати патріотів на адміністративні посади, мати свою поліцію, творити культурні одиниці, як: „Просвіта", хори чи аматорські гуртки, організовувати сходини та реферати; усвідомлювати народ та кріпити в національному дусі.

З часом народ горнувся до цієї праці, але великою перешкодою були місцеві комуністи, комуністичні партизанські загони і німецьке Ґестапо. Цілий гітлерівський уряд мав свої колоніяльні пляни супроти України. На урожайних полях і землі України хотів поселити німців–„юберменшів", а українців зробити їхніми рабами-невільниками. Тому й Ґестапо нерадо обсервувало процес усвідомлювання та творення релігійно-культурних надбань, які видимо реалізувалися.

Від свого коменданта я секретно довідався, що за мною слідить Ґестапо й одним словом недвозначно перестерігав. Одного вечора я також від нього довідався, що на днях Ґестапо плянує нічний наскок на домівку Похідних груп. І він таки відбувся, але заздалегідь попереджені мешканці зникли і затерли за собою сліди.

Комендант теж хотів найняти дівчину до праці в кухні. Тому що комендант мусив був нагло виїхати, поручив мені перепитати кандидатку на цю працю. В розмові вона спазматично розплакалася і призналася, що її всю жидівську родину Ґестапо розстріляло. Вона є зовсім бездомна й голодує. Я заручився перед комендантом в її несемістському походженні, а дівчину просив, щоб вона говорила те саме. Мені за цей вчинок грозила шибениця від всевладного Ґестапо. Може ця дівчина і пережила пекло геноциду жидівського народу і ще досі втішається життям.

Про небезпеку там на кожному кроці може свідчити факт, що я не розлучався днями і ночами зі своїм пістолетом і тримав його зарядженим. Але внаслідок нервового напруження, недоспаних ночей, туги за рідними та нездорового харчування, я почав дошкульно хворіти на шлунок. В тих обставинах я не мав ані змоги, ані часу лікуватися і в додатку захворів на сильну „жовтачку"–хвороба печінки. Хворий, з гарячкою і до краю вичерпаний з сил, я вкінці, по великих трудах, добився звільнення, що офіціяльно наступило в місті Миколаєві, над Бузьким лиманом, а закінчилося аж по 3-х місяцях лікуванням в моїх батьків: батька о. крил. Евгена Боднара, мами Стефанії та сестер Ірени і Люби в Мостах Великих, біля Львова. Поворотні студії у Відні я закінчив дипломом, а потім докторатом економічних наук в 1947 році. Але це вже окремий епізод моїх життєвих доріг, які я описав в моїх 2-ох томах.

Хай цей скромний спогад буде китицею нев'янучих квітів на могили погиблих і розстріляних леґіонерів з-під стягу „Ролянд" та померлих і похованих по різних місцях світу. Вічна і славна їм пам'ять!

Ро-Ко

«МУДРА» ЗБРОЯ

Майже фантазія.

Модерні війни в Іраку, Косово, а ще більше нову антитерористичну майже світову війну в Афганістані, не виграли, як би здавалося, американські збройні сили. В дійсності, як не здивуєтеся, перемогу здобула «мудра» зброя.

Що ж то за таке чудо?

Це зброя, що «думає». Нераз краще за вояка. Бо кожна бомба, кожна ракета «мудрує», як краще й ліпше націлитися на призначений на знищення об'єкт. І ще одна прикмета: цю зброю швидше й легше навчити-запрограмувати, як вояка, якого треба «програмувати» на рекрутському вишколі й інших курсах впродовж довгого часу. А запрограмована ракета чи бомба знає куди летіти, побачить свою ціль і... бах!

Очевидно, війну виграють ті армії, зброя, командири й вояки котрих зроблять менше помилок, ніж ворог. А помилки кожен робить. Навіть існує доказана засада–закон Мурфі, який твердить: все це, що може помилково скоїтися, скоїться. І додає: і то в найскрутніший час. Як буває між вояками, мудра зброя теж помиляється.

Помиляється?

Так! Навіть вдаряє на своїх вояків. Якби на сміх, такий удар називається по-фаховому: «приятельський вогонь». (Дивізійникам слід казати: «побратимський вогонь»).

Чим він приятелький?

Відповідь: це політичний вислів. Бо хто познайомився з стратегією Клявзевіца, той свідомий закону: війна–це продовження політики...

Незвичайний розвиток воєнної технології з літаками-роботами й мудрою зброєю не віщує нічого доброго для людства. Підозріла ця мудра зброя... У найновішій війні американська «мудра бомба» помилилася й вбила двох їхніх «марінс». Як відомо цілому світові, українські мілітарні науковці найпередовіші у досліді й конструкції мудрих ракет, які вже «перехитрили» своїх військових командирів аж два рази. Під Києвом така ракета налетіла на житловий будинок і «нехотячи» вбила двоє людей, хоч командири руками й ногами віпиралися, що то не їхня ракета, а якась звідкись заблукана «дурна» ракета. Другий раз над Чорним морем українська ракета заатакувала й збила російський пасажирський літак. У літаку їхали євреї-емігранти з Ізраїлю на відвідини «старого краю»– Сибіру. Це дуже підозріло: чому якраз тут ця «мудра» ракета «помилилася»?

Є інше припущення.

Ракета не помилилася. Діючи у бойових обставинах – вправи відбувалися на російському бойовому полігоні – вона пізнала, що на небі появився «не приятельський» літак, і, зігнорувавши свій малий нешкідливий літак-макет, наздігнала грізного «ворога» і... бабух! (Вона ще не така мудра, щоб заглянути досередини й пізнати, хто там летить).

Деякі науковці перестерігають політиків, щоб не гралися з мудрою зброєю, як діти з сірниками. Бо колись мудра зброя зможе «свідомо» помилятися. Ось летить вона на ціль, як наказав командир, і собі думає-гадає – вона ж мудра: «А що, як я трішки пограюся з моїм командиром, щоб він не був такий запишений». Заверне на одну соту градуса кута траєкторії... І бабух! Так може зародитися новий конкурент людства.

Може дехто подумає, що це собі хтось придумав написати такий «кінський жарт». Ні, це серйозна справа. В Каліфорнії науковці вже сконструювали комп'ютер з живих клітин. А що живе, то думає. Як не тепер, то колись. Так каже теорія еволюції, доказом чого є думаюча людина – хоч не кожна і не завжди. (Приклад: українці під час виборів). З бігом часу кожне створіння набирає розуму.

До чого це все зводиться?

Зробивши логічні висновки з того факту, що американці сконструювали живий комп'ютер, найпередовіші українські науковці напевно свій модель удосконалили, але з певних причин не хваляться, як американці. На це вказує хоч би такий факт: Україна збудувала наймодерніший ракетний крейсер, з комп'ютерами й «мудрою» зброєю. І цей крейсер, в ім'я братньої любови, попливе до Росії. І задля добросусідських відносин – від того сусіда не втечеш, як відомо – ніхто ні мугикне про цю велику «мудру зброю». Це ж спільний державний інтерес Росії. З того скористає і Україна, як Афганістан з допомоги Сибіру.

Знову Америка, на чолі з президентом Бушом, борючися за демократію і мир – демократія може існувати тільки в мирі – бачить чужу загрозу під лісом – аж в Афганістані, Іраку, а не завважує власної небезпеки під носом – у Каліфорнії, і випробовує нові космічні «мудрі» ракети, яких остаточно керуватимуть живі комп'ютери. Таким чином світ посувається до свого апокаліпсису, що виражено не тільки в Біблії, але у «совєтській народній мудрості» – хоч совєти ніби народної мудрости не мали, все таки народ мав свою мудрість. Так пише Александер Зіновєв, російський вчений і філософ. А як філософ, то й мислитель, котрий перший знайшов влучне окреслення людини, вихованої в СССР: homo sovieticus. Ця мудрість така: ми будемо доти боротися за мир, аж поки не стане каменя на камені на Землі...

Якщо не змудріють люди. Хоч мала надія...

ПАМ'ЯТНИК ПОЛЕГЛИМ БОРЦЯМ

Посилаю допис пані Катерини Напори зі знимкою Пам'ятника полеглим зі села Воскресінець Коломийського району.

Допис є для нас, „дивізійників", цікавий, поскільки пишеться про пам'ятник, на котрому згадано й про нашу Першу Дивізію Української Національної Армії.

Нас трохи призабули в Україні і їм треба за всяку ціну пригадати: „Хто ми і чиї ми діти".

М. Ласійчук, Балтимор

Гортаємо сторінки історії, думаємо про нашу Україну, яка віками двигає хрест своєї долі, і з висоти нового тисячоліття оцінюємо прожите і пережите нашими дідами, батьками, котрі відходять у вічність, залишаючи нащадкам своє ім'я, свої діла... Вони не шукали титулів і надмірних матеріяльних вигод, не думали про нагороди. Україна для них була понад усе. Ось чому в нашому селі Воскресінці, що на Коломийщині, схвально зустріли намір побудови пам'ятника полеглим за волю України. Думка про будівництво такого пам'ятника виникла давно, але не втілювалась у життя, бо ще не настала пора. І тільки з часу проголошення незалежности України спорудження пам'ятника стало реальністю.

Наші односельчани з діяспори Микола Ласійчук та Петро Карпенюк (США) подали ідею побудови пам'ятника всім полеглим у боротьбі за волю Української держави. Україна не раз була окупована, поділена, і за словами д-ра Миколи Ласійчука, не завинили її діти в тому, що, віддаючи життя за самостійну, вільну державу, ставали заручниками в брудній політичній грі або опинялись по різних боках барикад. Так було з вояками Першої Дивізії Української Національної Армії. Яку треба було мати любов до України, щоб одягнути німецьку уніформу, зносити знущання і кпини муштровиків тільки для одного–аби гідно стати до бою за її волю.

Рада сільського товариства „Просвіта" з радістю прийняла ідею спорудження пам'ятника саме всім полеглим. Клопотів багато, та найголовніший–звідки взяти кошти, адже односельчани в складному матеріяльному становищі. І тут матеріяльну підтримку надали наші земляки-еміґранти, котрі добровільно зібрали кошти у діяспорі на оплату роботи скульптора. Ось їх імена: Карпенюк Петро (США), Ласійчук Микола (США), Волощук Іван (Австралія), Білейчук Петро (Англія), Сьом'як Зеновій (Англія).

Збором грошей займався д-р Ласійчук, він також дав левину суму грошей на спорудження пам'ятника. На будівельні матеріяли (гіпс, цемент, мармур і т. ін.) гроші щиро пожертвували люди села, котрі спорудження пам'ятника вважали святою справою свого життя, бо серед полеглих були їх батьки, сестри, брати, друзі. Хто не мав грошей, допомагав фізичною працею.

Ось так у нашому селі постав Пам'ятник–остання послуга уже посивілих дітей вічно молодим батькам, живих побратимів –полеглим друзям.

Внизу постамента Скорбної Матері, що молитовно підняла руки, викарбувано слова: „Молись, народе! За тих молись, котрі життя своє колись тобі віддали". По обидві сторони Скорбної Матері сторінки книги, що застигли в камені. З однієї дивляться на нас рішуче, одержимо січові стрільці, вояки УГА, ОУН, УПА, дивізії „Галичина". На другій–страдницькі обличчя гнаних в концтабори, постаті бійців Червоної армії. Вгорі сторінок тризуб і кетяги калини–символи, що об'єднують усіх. Скульптура побудована на фоні високої могили, увінчаної дубовим хрестом.

В День проголошення незалежности України пам'ятник було відкрито і посвячено. Того літа, коли спало полотнище і вид пам'ятника сколихнув усіх, з'їхались до села його старенькі діти з різних кінців світу. Хтозна, чи літа і здоров'я їм дозволять ще зустрітись, стати перед зведеною святинею і повести мовчазну розмову з полеглими.

А з космічного безміру небес, здавалось, зійшли і вселились у мерехтливі вогники свічок душі тих, хто не дочекав, не дожив.

З часу посвячення пам'ятника минуло три роки, відійшли від нас у вічність багато хто із його будівничих. Серед них Волощук Іван (Австралія), Карпенюк Петро (США). А добра згадка про них залишилась і живе серед нас.

НАПОРА К. І.

Голова оргкомітету для спорудження пам'ятника

БОРОТЬБА ЗА УКРАЇНСЬКУ УКРАЇНУ ТРИВАЄ!

Василь Лизанчук. *Завжди пам'ятай: Ти українець*–Друге доповнене видання–Львів: Мальва, 2001. 680 стор. Над заголовком: Львівський Національний Університет ім. І. Франка. Науково-дослідний центр періодики Львівської наукової бібліотеки ім В. Стефаника НАН України. Серія: Сучасні публіцисти.

Хоча Україна переживає важкі часи під оглядом економічним, не позбулася вона ще й політичних труднощів, бо при владі залишилися ті ж самі комуністи, що були й раніше. Правда, деякі з них перефарбувалися на синьо-жовто, але ще й сьогодні плачуть за СРСР. Вони вийшли з компартії, заграваючи на українському патріотизмі, де цього вимагають обставини, і зуміли затримати для себе теплі місця. Іншими словами, вони вийшли з компартії, але компартія ще не вийшла з них, і вони продовжують політику, де тільки можуть, щоб національна ідея „не спрацювала". Проте, деякий поступ можна завважити в різних ділянках національного життя.

Проголошена свобода слова і думки дозволяє молодим людям, дійсним патріотам, дошукуватися правди, щоб заповнити білі плями в історії нашого народу, щоб піднести національну свідомість його і закріпити українську державність. До таких каменярів, що лупають скалу українського невіжества, належить, у першу чергу, Анатолій Погрібний зі своїми радіодискусіями та виданою працею „Якби ми вчилися так, як треба" (Київ, „Просвіта", 1999 і 2-е видання „Про наболіле, або якби ми вчились..." Київ, „Просвіта", 2000). Це збірка-цикль його радіопередач, книга роздумів з приводу наболілих проблем українського державотворення, реальних позицій українства, що їх воно посідає сьогодні в царині мови, культури та духовного життя взагалі.

До того роду публікацій належить також праця професора Львівського Університету Василя Лизанчука п. н. „Завжди пам'ятай: ти українець", що появилася у серії „Сучасні публіцисти Науково-дослідного центру періодики Львівської Наукової Бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України" (Львів, 2000). Це доволі об'ємиста книга на 679 сторінок. Вона поділяється на три більші розділи: І. „Стоголосо дзвени, рідна мово!" II. „Нам усім пора для України жити. III. „На поталу катам більш себе не дамо" і „Додаток".

Перші два розділи–це аналіза русифікаційної політики раніше царським і совєтським урядами спрямованої на знищення української мови й культури та витравлення національної духовности й самосвідомости. „70 років комуністичної тоталітарної системи і більш як три століття царського режиму певні психологічні комплекси проникли в генетичний рівень українського народу,–твердить Лизанчук.–Тому важко позбутися почуття вторинности, меншевартости, малоросійства, бездержавности й імперсько-комуністичних мітів про мудру ленінську національну політику, які досі гальмують політичні та економічні реформи в Україні" (стор. 271). Усе це виходить наверх сьогодні, коли настав час використати свободу слова, простудіювати минуле свого народу. На жаль, в Україні народ терпить на брак ініціятиви не тільки в економічній ділянці, але також і в теоретично-політичній. Сьогодні, як це стверджують чужинці, українці–це культурний і освічений народ, і причини браку ініціятиви слід шукати в колоніяльному стані України за царських часів, почавши від панування Петра І, а кінчаючи на розвалі СРСР. А духовність замінити не так то вже легко.

Третій розділ цього твору п. н. „На поталу катам більш себе не дамо!" (стор. 452-604) історичний за своїм змістом, це радше погляд у минуле, бо відноситься до воєнних і передвоєнних років, коли один колоніяльний стан мінявся іншим, польський совєтським, а той знову німецьким і кожний з тих окупантів плянував витягнути з України якнайбільше користи для себе. З другого боку, йшли намагання українських діячів закріпити національну свідомість народу й готуватись до боротьби за національну свободу. Цей розділ дещо відмінний від попередніх двох і, на нашу думку, становить собою окрему цілість. Він, властиво, повинен бути вступом до перших двох, бо показує культурно-освітній стан України як і політичні умовини перед і підчас Другої світової війни. Він міг би бути опублікований як окреме видання.

„Додатки"–це „Постанова уряду Ради Міністрів УРСР з 12 лютого 1991 р." та „Державна програма розвитку української та інших мов" та „Рішення Конституційного Суду України щодо застосування державної мови органами державної влади..." Офіційне тлумачення 10-ої статті Конституції України тощо. Отже, ухвали у справі вживання української мови, на жаль, немає чинника, який перевірив би наскільки ці закони виконуються і тому, мабуть, не виконуються.

Недоліком, позаяк цікавої і потрібної під сучасну пору праці, є брак принаймні поіменних покажчиків, а в такого роду творах повинен бути також і предметний покажчик. Українські наукові праці тратять дуже багато часу на тому, що в них, звичайно, не має покажчиків, які улегшують науковцям у їхніх дослідах. Не зважаючи на те, праця академіка Лизанчука є цінним надбанням україністики, бо вияснює труднощі, в яких знайшлася українська людина.

Видання присвячене світлої пам'яті мертвим і живим борцям за незалежність України, високодостойним жителем рідної Івано-Франківщини.

Василь ВЕРИГА

Ярослав КАЧАЙ

ЧОМУ ВІН УБИВАВ УКРАЇНЦІВ НА УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ?

У філядельфійській жидівській газеті *Еврейская жизнь*, що публікується російською мовою, 7 березня 2001 року була поміщена стаття–поздоровлення Союзу Ветеранів Війни і Праці колишньому майорові совєтської армії, який тепер живе у Філядельфії–Петрові Розенберґові. Там вичислено його бойові заслуги під час Другої світової війни з німцями, за які його нагороджено 35 медалями і 3 орденами. Після війни, як зазначено в цьому дописі, Петро Розенберґ „продовжує свій бій, знищуючи банди бандерівців на території України".

На цю статтю зареаґував молодий суспільний діяч з Філядельфії, офіцер американської армії в резерві, Лев Іваськів, висилаючи листа англійською мовою до редакції. (Даємо в перекладі на українську мову).

До Редакції „Еврейская Жизнь"
9539 Bustleton Ave.
Philadelphia, PA 19115

Вельмишановний пане редакторе! *11 липня 2001 р.*

Недавно мені попало в руки число „Еврейської Жизні" з 7 березня. В тім числі є вміщене Ваше редакційне поздоровлення для ветерана Другої світової війни, а також його коротка воєнна біографія. Не є ціллю цього листа дискутувати героїзм ветеранів, які воювали проти нацистської Німеччини. В цьому ніхто не сумнівається. Одначе турбує слідуюче речення: „После окончания войны [он] продолжает свой бой, уничтожая банды бандеровцев на территории Украины".

Дозвольте запитати: чи є чим хвалитися? Тому що Ви поздоровляєте його, мабуть, Ви думаєте, що так. Очевидним є : совєтський уряд ненавидів бандерівців (і вбив Бандеру в Мюнхені в 1959 р.). Невже Ви теж повірили совєтській пропаґанді так легко, особливо коли Ви знаєте (а може і самі переконалися), як той самий совєтський режим переслідував жидів разом з українськими націоналістами?

Націоналізм (у словнику Вебстера означає „вірність і відданість нації") не є злочином, хіба що в очах російських імперіялістів чи західних лібералів. Збройний український націоналістичний рух був би не витримав до 1950-их років без піддержки населення. Ви пишете „на территории Украины "; значить, український націоналістичний рух не намагався поневолити інші народи, а тільки боровся за волю для України після 300 років російського панування.

Замість вірити совєтській пропаґанді про „банды бандеровцев", краще би Вам прислухатися до інших голосів. В 1984 р. колишній Президент Ричард Ніксон у своїй широко-сприйманій книзі „1999" подивляє український націоналістичний рух за його спротив обидвом сторонам–нацистам і большевикам. У своїх споминах „Гулаґ Архіпелаг" О. Солженіцин широко і з великим подивом описує цих бандерівців, які зуміли організувати масові повстання в 1950-их роках в далеких совєтських концтаборах. У 1970-их роках жидівський дисидент Абрагам Шіфрін свідчив в Конґресі США про свої переживання в совєтських тюрмах і концтаборах, і про свою дружбу з багатьма українськими політичними в'язнями, особливо зі сином Романа Шухевича (головного командира бандерівських збройних сил, який згинув в бою з большевиками в 1950 р. коло Львова), котрий карався десятиліттями в совєтських тюрмах за те, що не хотів відректися свого батька. Між іншим, між бандерівцями були і жидівські лікарі (напр. д-р Кляйн і Кум зі Стрия); після відступу німців, багато з них повернулися домів, але деякі залишились з бандерівцями.

Понад тисячу літ жиди і українці проживають на цій самій землі. Ця земля є споєна кров'ю тих, що вмерли за волю України. Ви згадуєте що ветеран, якого Ви поздоровляєте, привіз землю з України. Ви також підкреслюєте що він „активно участвовал во всех кампаниях в поддержку Израиля". Якщо ми повинні вшановувати тих, що боролись за незалежність Ізраїля, тоді напевно так само правильно є вшановувати тих, які боролись за незалежність України. Сьогодні в Україні є вулиці і пам'ятники в честь Бандери, Шухевича та інших героїв; майже в кожнім селі західної України є висипані могили на вічну пам'ять тим, що віддали своє життя за волю своєї батьківщини. Жиди можуть стати по стороні українського народу, або по стороні його гнобителів. В роках незалежної України в 1917-21 існувала повна жидівська національна автономія, а в уряді жидівські міністри репрезентували права меншин. Нова сторінка історії відкрилась після розвалу Совєтського Союзу. В 1992 р. в незалежній Україні у Львові поставлено пам'ятник жертвам жидівського ґетта, погиблим з рук нацистів. Члени Американського Жидівського Комітету „Проєкту України" відвідали Україну кілька разів і дуже позитивно висловилися про свої зустрічі з українськими і жидівськими діячами. Нью-Йоркська англомовна газета „Джувіш Пресс" надрукувала серію статтей про зріст жидівської культури в незалежній Україні. Коли в 1994 р. телевізійна станція Сі-Би-еС у своїй програмі „60 Мінитс" очорнила і знеславила Україну, київський рабін Яків Блайх (головний рабін України), вказуючи на відродження жидівського життя в Україні, запротестував разом з іншими, і станція була змушена вибачитися. Отже, відложім старі стереотипи і йдім вперед разом.

На лист п. Лева Іваськіва редакція *Єврейськой жизни* зареаґувала, поміщуючи лист в перекладі на російську мову 11 липня 2001 року з коротким редакційним коментарем, як рівнож лист від управи ветеранів. Внизу подаємо редакційний коментар переложений з російської мови:

Публікуємо лист п. Іваськова–незвичайний, він напевно викличе увагу читачів. Тому, що порушене питання заторкує проблеми Другої світової війни, ми запросили п. Іваськова на дискусію з ветеранами Другої світової війни. Від ветеранів прийшов президент Союзу Ветеранів Війни і Праці п. Мойсей Апель і член союзу Михаїл Рабінович. Лев Іваськів середніх років, інтеліґентний, добра людина, американець українського походження. В своїй розмові зазначував свою льояльність у відношенні до ветеранів і жидівського народу, він вислухав зауваги ветеранів про жорстокість бандерівців, він з жалем заявив, що часто так буває, що до визвольного руху могли увійти і різні кримінальні елементи. Ціль мойого листа, сказав п. Іваськів, не критикувати діяльність обох сторін, а трактування виразу „національно-визвольний рух", як такого. В заключенні п. Іваськів сказав, що він вірить в нову еру в наших відносинах і надіється, що його лист редакція опублікує.

Лист до редакції від президента Союзу Ветеранів Війни і Праці п. Мойсея Апеля.

Редакція ознайомила мене з надрукованим листом пана Левка Іваськова і попросила висловити свою думку щодо питань, які були заторкнені у цьому листі. Автора листа хвилювала фраза з короткої військової біографії у поздоровленні ветерана з днем народження. Мушу погодитись з автором листа, що слова „банди бандерівців" взяті з термінології совєтських штампів, сьогодні не є коректними.

Разом з тим, шановний Левку, не можу погодитись з вашими докорами на адресу редакції „поздоровляєте людину, тобто вважаєте це, як хвалу". Я впевнений, що редакція поздоровила ветерана з ювілейною датою життя–і тільки.

Минуло декілька десятиліть після подій, про які пише автор листа. Не стало держави та її ідеології. Історики отримали доступ до багатьох документів, які висвітлюють події по-новому. Змінились погляди на чимало історичних фактів, і в, тому числі, у відношенні до збройного опору совєтській владі у Західній Україні та Прибалтиці після війни.

Наша ветеранська організація займається вивченням та збереженням історії Другої світової війни, при цьому відстоює правду про цю війну в зв'язку з тим, що її історію до цього часу дехто намагається фальсифікувати.

Події інших діб нашої історії не належать до кола наших інтересів.

Ще одним з важливих напрямків нашої історії є співробітництво з іншими громадськими організаціями, незалежно від їх етнічної приналежности. Тому імпонує гасло листа: відкласти старі стереотипи та разом рухатись вперед.

Мойсей АПЕЛЬ
Президент Союзу Ветеранів Війни і Праці

Кінцеві зауваги

Українська прокуратура повинна розглядати злочини, скоєні вже після війни, на території України над безборонним українським народом. Задавнення покарання за злочини проти людства не існує.

Прецедентів до цього багато. Світовий розголос викликала справа американського лейтенанта, котрого американський суд визнав винним за стріляння до цивільного населення підчас В'єтнамської війни, засудивши його до довголітнього ув'язнення, вже після закінчення тієї війни. Ізраїль повісив Айхмана за нищення жидів також після війни; пригадайте Нюрнберґський трибунал чи справу юґославського президента Мілошевіча, а тепер бін Ладена. Цілий культурний світ виступає проти тероризму. Тож українська влада повинна теж розглядати злочини комуністів над українським народом.

Панові Левові Іваськову українці повинні бути вдячні за його оборону української рації.

ПИЛЬНИЙ ЗВІТОДАВЕЦЬ ПОДІЙ В КРАЮ Й У ДІЯСПОРІ

Д-р Володимир Боднар. *З моїх життєвих доріг.* Збірник статей, част. 2. Портрет автора, введення з присвятою родині, вступ упорядника Василя Лаби, обкладинка мистця Ліди Боднар-Балагутрак, ілюстрації в тексті. Львів–Парма, 2001, ст. 196.

Доктор економічних наук Володимир Боднар багатостороння особистість–він і економіст, суспільно-громадський діяч, мистець-вокаліст в частих концертних виступах і соліст численних хорів, голова Землятства „Жовківщина", керівник банківської філії в Парма і відомий широким колам нашого суспільства з його патріотичних публіцистичних виступів і журналістичної діяльности.

Повен і досі молодечої енергії, обдарований суспільно-політичним інстинктом, прекрасною пам'яттю і хистом літописця, д-р В. Боднар у продовженні спогадів „З моїх життєвих доріг", част. 2, звітує послідовно про важливіші події й особистості в нашій еміґраційній громаді, розділяючи з читачами свої погляди та враження, здобуті на основі вдумливих спостережень не тільки українського політичного, економічного та культурно-наукового життя, але з обсягу загальної світової сцени. Як слушно відзначає Видавництво

книги, „З моїх життєвих доріг“ є цінним джерелом для вивчення суспільного, зокрема культурно-релігійного й музичного, буття українців у ЗСА. А воно передане дуже проглядно в шістьох розділах цього почитного видання: 1. З хроніки подій, 2. Жмутки спогадів, 3. Моральні проблеми, 4. Рецензії, 5. Економічні та політичні огляди, прогнози, 6. Некрологи.

Син о. крилошанина Євгена і матері Стефанії Боднарів, уродженець с. Никловичі коло Мостиськ в Галичині, Володимир Боднар після початкової школи в Смерекові коло Жовкви здобув середню освіту в Жовківській гімназії природничо-математичного типу і згодом студіював у Музичній Академії водночас із студіями в Віденському університеті, завершивши їх докторатом з політичної економіки в 1947 р.

Ґуманістично-музичні та економічні студії д-ра Володимира Боднара відкрили йому широкі універсальні обрії, що й якісно позначилось на його світогляді журналіста. Він так же справно й цікаво звітує з особистих зустрічей з нашою героїнею ОУН Катрусею Зарицькою, чи з юного шкільного побуту в гімназії Жовкви, де він довідався від свого улюбленого вчителя історії, проф. Івана Крип'якевича, про місце народження Богдана Хмельницького саме в Жовкві, куди й заїжджав згодом гетьман Іван Мазепа, як і про події загально-суспільного значення в його цінних оглядах минулого і прогнозах на майбутнє. Д-р Володимир Боднар, згідно з оцінкою впорядника Василя Лаби, „на схилі років виконує велику патріотичну працю, співпрацюючи з нашою пресою (теж і з чужою). Тим самим він бере велику участь у вихованні української молоді в діяспорі, бо дає свої оцінки тому, що відбувається в світі з української точки зору".

Д-р ***Роман КУХАР***

ПРОХАННЯ

Конґресова бібліотека у Вашінґтоні, США, має український відділ, в якому комплектує публікації з різних ділянок. Є теж секція видань Братства дивізійників, однак вона не повна. Тому проситься посилати всі дотепер видані та ті, які видаватимуться, публікації Братства, включно з однодннівками, окремими ювілейними брошурами і т. і. до завідуючого:

Mr. B. Yasinsky
925 Schingler Dr.
Silver Springs, MD 20903
USA

КОМУНІКАТ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ

1. Дуже прикро нам повідомити наше членство, що побр. Володимир Молодецький, протокольний секретар ГУ і КУ Канади та член редакційної колеґії журналу *Вісті комбатанта* серйозно захворів. Бажаємо йому повного видужання.

2. ГУ кооптувала на секретаря визначного громадського діяча мґр. Михайла Ромаха. Він був президентом Українського Національного Об'єднання Канади, президентом видавничої спілки *Новий шлях*, директором Української кредитової спілки в Торонті.

3. Галицьке Братство відбуло свої загальні збори 25 листопада 2001 року у Львові й обрало головою Крайової Управи побр. Ореста Зелінського. Він дотепер був секретарем КУ й брав участь у Головному делеґатському з'їзді в Торонті 29 вересня 2001 року. Його звіт поміщуємо на наступних сторінках. Бажаємо Управі дальших успіхів.

Цього року припадає 10-та річниця заснування Галицького Братства й 60-та річниця створення Української Повстанської Армії. Плянується ряд заходів для відзначення цих роковин.

4. ГУ заплянувала видати наступні книги:

а) Майкел Мельник у Великобританії домовився з видавництвом про публікацію його історії Української Дивізії п. н. *To Battle (До бою).* Книга, великого формату, найкращий папір, матиме 352 ст. (265 світлин), важитиме прибл. 2 кг. Вийде накладом 1 500 прим. Його праця, на думку фахівців,–це найкраще й найвірніше опрацьована історія Дивізії. На замовлені примірники наперед в-во дає до 40% опусту. Рекомендуємо купити цю унікальну працю для своїх дітей чи внуків, бо ця книга стане в майбутньому історичним раритетом і дасть документаційну відсіч на неоправдані наклепи на УД. Ціна книги буде, відповідно до комерційних ставок на такі видання, однак жодна ціна не зависока на таку книгу, яка залишиться актуальною у майбуттю.

б) *Ювілейний альманах* друкується і повинен вийти в найближчих місяцях. Це огляд діяльности Братства за 50 років в Австралії, Арґентині й Бразилії, Канаді, Німеччині й Австрії, США й Україні. Інші розділи: оборонні заходи проти наклепів на УД, дивізійники у світі, споріднені організації, а в додатках є широка бібліографія видань Братства, праць на дивізійну тематику й творів дивізійників. Книга, великого формату, матиме понад 400 сторінок, 225 світлин, в тому кільканадцять кольорових.

в) Головна Управа зобов'язалася видати нову працю історика Андрія Боляновського п. н. *Українські військові формування в збройних силах Німеччини.* У цій книзі вперше в Україні зібрано всі українські частини з 2-ої світової війни. У ній один розділ присвячений УД, а інший–юнакам протиповітряної оборони.

г) Проф. В. Ревуцький редаґує збірник *Ріміні.* Цей 2-ий том доповнить перший, що вийшов у 1979 р., про життя полонених в Італії.

ґ) Плянується перевидати справлену й доповнену *Історію дивізії «Галичина».* Автор: Андрій Боляновський. Перший наклад (1 000 примірників) розійшовся, а попит на кгигу далі триває.

д) У друку в Україні є нарис історії 30-го полку Дивізії Галичина–1-ої УД УНА д-ра Василя Вериги п. н. *Слідами батьків.*

е) Плянується надрукувати спомини сот. Дмитра Феркуняка українською й англійською мовами (переклад Ярослава Гнаткова).

є) Підготовляються до друку *Доповіді на Міжнарожній науково-практичній конференції: «Перша Українська Дивізія УНА: історія створення та національно-політичне значення.* Конференція, в якій взяли участь 23 науковці з України й з-за кордону, відбулася у Львові 21 вересня 2000 р. з нагоди відзначення 50-ліття Братства. Книга призначена для учасників конференції, наукових інституцій та зацікавлених тематикою Дивізії.

ж) Розглядається видання *Протоколів Військової Управи* в опрацюванні Романа Колісника. Це властиво документаційний другий том його праці *Військова Управа та Українська дивізія «Галичина»,* у якому зібрані протоколи ВУ та відповідні коментарі й пояснення автора.

5. *Телефільм про УД.* Півгодинний телефільм про Дивізію, продукції «Студія-Плюс» у Києві (журналіст-продюсер Алла Андронова) переглянули члени Б-ва в Канаді, США й Україні. На основі зауважень, побр. Богдан Маців, відповідальний за телефільм, відредаґував сценарій і передав до студії в Києві.

6. *Фотоархів.* Побр. Богдан Маців далі збирає світлини з життя в УД, полоні чи з діяльности Б-ва. Просимо посилати такі світлини з даними (де, хто, коли, що) на адресу: Mr. B. Maciw, 43 Aldercrest, Dollard des Ormeaux, PQ, H0A 1V1 Canada.

7. *Вісті комбатанта.* На бажання всього членства Братства, й не тільки, ми продовжуємо видавати журнал *Вісті комбатанта.* Просимо не забувати про своєчасну передплату, термін якої є вказаний на конверті при адресі одержувача. Не забувайте про пресфонд. Рівночано просимо управи присилати до редакції журналу дописи про свою діяльність й згадки про відхід своїх членів у вічність, а підчас похорону не забувати про нев'янучий вінок–датки на журнал.

Орест ЗЕЛІНСЬКИЙ
Делегат Галицького Братства

ЗВІТНА ДОПОВІДЬ НА XIII-ому ГОЛОВНОМУ ДЕЛЕҐАТСЬКОМУ З'ЇЗДІ, ТОРОНТО, КАНАДА, 29.XI.2001

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Громадсько-політична діяльність має за мету підтримувати на належному рівні патріотичну свідомість членів Галицького Братства і залучати їх до активної участи в державотворчій роботі.

Необхірно відмітити, що традиційно вшановуємо 28 квітня–день створення Дивізії „Галичина". В цей день дивізійники цих Станиць збираються у Львові в церкві св. Юра, де присуті на Службі Божій. Після неї походом ідемо до пам'ятника Т. Шевченкові. Там проводимо коротке віче, яке закінчується національним гимном. На вічі з доповіддю виступає голова Крайової Управи.

22 липня–це останній день прориву Дивізії з оточення під с. Княже. В цей день дивізійники і гості виїздять зі Львова, а також з Івано-Франківська, Тернополя і Дрогобича декількома автобусами. Святкування відбуваються в трьох місцях: в Ясеневі на горі Жбир, в с. Підгірцях і на Меморіяльному цвинтарі в с. Червоному. На горі Жбир для відправи Панахиди використовуємо останки хреста, як частини пам'ятника героям, що полягли в нерівному бою, знищеного комуно-большевицькими вандалами. Тут в присутності дивізійників і мешканців с. Ясенова проводимо коротке віче і переїздимо в с. Підгірці, де могили 15 розстріляних большевиками дивізійників. В Підгірцях також відправляється Панахида і проводимо коротке віче. Кінцеве місце святкування–це Меморіяльний цвинтар. Тут Панахиду відправляють частіше три священики, після чого відбувається віче. В ньому, крім доповіді дивізійника (частіше Л. Войташа), звучать виступи голови Сільради, учителів, школярів, гостей. Після святкування полуденок, при якому обмін думками, зустрічі знайомих і повертаємось домів.

Великим святом для нас було відзначення 80-річчя бою під Крутами, яке відмічається всією Україною. Вже раніше, завдяки матеріяльній допомозі Братства „Броди-Лев", був висипаний високий курган з залізним хрестом. Поруч поставлена таблиця з написом: „Тут береже Україна вічний спокій молодих своїх синів, які згинули геройською смерттю за її волю під Крутами 29 січня 1918 року".

Через рік біля Кургану–Всеукраїнське Об'єднання Ветеранів встановило пам'ятні таблиці героям Крут від кожної области України. Крім цього, був встановлений символ скорботи у верхній частині цього полум'я, а нижче–дзвін. На цьому святі були присутні священики, члени уряду України, письменники. Зібралось біля 4 тисячі учасників. Перед курганом пройшла військова парада.

Другим великим святом, яке відзначалось всією Україною, і в якому

взяли участь дивізійники–це 350-річчя початку визвольної війни українського народу, під проводом гетьмана Богдана Хмельницького. Для організації цього свята Кабінет Міністрів видав відповідну Постанову (26 січня 1998 року), якою зобов'язав всі органи виконавчої влади забезпечити на високому рівні виконання заходів, розроблених організаційним комітетом. Ця акція дістала назву „Витоки наших перемог". Вона почалась 8 травня 1998 р. Заходи відбулись в Суботові, Микитиному розі (Нікополі), Жовтих Водах, Корсуні. Крім цього, учасники побували в Чернігові, Збаражі, Городку.

У завершенні у Львові 16-18 жовтня 1998 р. відбулись заходи для відзначення перемог Богдана Хмельницького під Львовом. Відбувся перехід колон учасників вулицями Львова до каменя на Високому Замку, де має бути встановлений пам'ятник Максимові Кривоносу.

Кожного року беремо участь у відзначенні 1-го листопада–роковин створення ЗУНР. В цей день відбувається віче біля пам'ятника Шевченкові. Особливо величаво львів'яни відзначили це свято в 1998 р. з нагоди 80-річчя. На цьому святі був присутній Президент Леонід Кучма, який поклав квіти до пам'ятника Шевченкові. Святкування продовжувалось в Оперному Театрі.

Разом з ветеранами УПА 24 серпня беремо участь у відзначенні Дня Незалежності.

Багато уваги Ґалицьке Братство приділило виборам до Верховної Ради. Ми наполягали на об'єднанні наших національно-патріотичних сил (УРП, КУН, Рух), щоб на виборах по пропорційній системі одержати якнайбільше голосів. На засідання Львівської Станиці запросили представників партій, але вони не явилися. Об'єднання партій у блок не відбулося і комуністи за рахунок цих партій одержали 40 додаткових місць у Верховній Раді.

У березні 1999 р. дивізійники, члени Галицького Братства, брали участь у святкуванні 60-ти річчя проголошення незалежности Карпатської України, для чого виїздили на Закарпаття в м. Хуст. Члени Ґалицького Братства, головно Львівської Станиці, працювали над створенням сценарію телефільму „Дорогами і стежками Дивізії „Ґаличина" під Бродами". Рейд пролягав через такі місцевості: Львів–Олесько–Чехи–Заболотці–Колтів–Сасів–Підгірці–Хватів–Підлисся–Білий Камінь–Почапи–Княже–Ясенівці–Меморіяльний цвинтар с. Червоне. В кожній місцевості учасник або учасники виступали з короткими споминами. Цей рейд відбувся у вересні 1999 р. Фільм знімав Р. Шумський.

На відзначення „Золотого Ювілею" Братства ВВЗУ і КУГБ підготовили і випустили коштом Братства „Броди-Лев" кольоровим друком 1.500 листівок з зображенням окремих фрагментів Меморіяльного цвинтаря.

Головною подією на відзначенні „Золотого Ювілею" нашого Братства було проведення Міжнародної практичної конференції під назвою: „Перша Українська Дивізія Української Національної Армії–історія створення та національно-політичне значення". Ця конференція була організована,

головним чином, Львівським Історичним Музеєм та Галицьким Братством і проходила в приміщенні Товариства Охорони Пам'яток та Культури протягом 21 і 22 вересня 2000 р. Було більше 20 доповідей і повідомлень. Виступали відомі вчені: Валентин Мороз, Іван Головацький, Олег Гринів, Тарас Андрусик і інші, а також зі сторони Братства д-р В. Верига, Володимир Малкош, Богдан Стасів. Керував Зборами д. і. н. Ярослав Дашкевич і д-р Василь Верига.

В 2000 р. члени Галицького Братства брали участь у шануванні 50-ої річниці смерти командувача УПА ген. Тараса Чупринки (Р. Шухевича) в Білогорщі під Львовом.

Цього ж року виїздили в м. Базар на відкриття і освячення Меморіялу в честь 359 українських вояків–учасників Другого Зимового Походу, розстріляних більшовиками під містечком Базар 21 листопада 1921 р. Вшанування відбулося 26 серпня.

Була організована поїздка на гору Маківка, де в травні 1915 р. УСС зупинили наступ російських військ.

Крайові Управи і Управи Станиць повинні активізувати роботу з комбатантськими організаціями ОУН-УПА, Спілкою Політв'язнів, Товариством Репресованих і Політв'язнів, з молодіжними організаціями. Частіше виступати з доповіддями у військових частинах, навчальних закладах

Зв'язки з ВВЗУ ЛІМ

Крайова Управа Галицького Братства підтримує тісні зв'язки з завідуючим Львівського Історичного Музею Визвольних Змагань Володимиром Бойком. При спільній праці:

•Проведено Науково-Практичну Конференцію, про яку згадано.

•21 серпня 2000 р. у Львівському Історичному Музеї відбулось відкриття стаціонарної виставки під назвою „Рамена Української Самостійности". На виставці демонструвались: мундири, зброя, відзнаки УСС, УГА, КС, УПА і УНА.

•Діяла пересувна виставка про Дивізію „Галичина", яка була розміщена на 16 таблицях, змонтованих на 8 окремих стендах. Вона демонструвалась в середніх школах Львова і ліцею ім. Крут. Демонстрація супроводжувалась виступами працівників музею і членами Львівської Станиці. Опісля виставка демонстувалась в сереніх школах Івано-Франківська.

•Випустили листівку з зображенням фраґментів Меморіяльного Цвинтаря.

МЕМОРІЯЛЬНИЙ ЦВИНТАР

В період 1998-2001 року на Меморіяльному Цвинтарі закінчено всі будівельні і впорядкувальні роботи: Збудована каплиця, стилобат і терасні сходи; художньо оформлено інтер'єр каплиці; проведено антикорозійний і гідрофобний захист стін і металоконструкцій каплиці; збудовано допоміжні приміщення.

Встановлено 348 хрестів: 3 в Підгірцях, 3 в с. Бонішин, 2 в с. Княже. На хрестах встановлені дуралюмієві таблички, на яких виґравіровані дані про

погиблого, над табличкою тризуб. На стіні стилобату встановлено дві таблиці про бій під Бродами.

Територія цвинтаря має металеву огорожу, насаджено живопліт. На могилах УПА і УНА посіяна декоративна трава, яку систематично косять.

Меморіяльний Цвинтар зареєстрований, як історичний пам'ятник. При дорозі встановлено інформативні дороговкази. В Олеську закінчується впорядкування могил Українських Січових Стрільців, вояків УПА і УНА.

ПРАВОВИЙ СТАТУС

Члени Галицького Братства вважають, що правовий статус колишніх вояків Дивізії „Галичина" (1-ої УД УНА) в Українській Державі не відповідає національно-патріотичній ролі в час 2-ої світової війни. Вони вважають, що Президент України Л. Кучма і Верховна Рада мають надати колишнім воякам Дивізії, як борцям за волю України, статус учасників 2-ої світової війни, з усіма правовими наслідками. Цього вимагає справедливість, проблема злагоди в державі, добро громадян і примирення. Щоби більше не появилось статтей „Нація–устави холодної війни", яку опублікував в газеті „Високий Замок" від 14 серпня 2001 р. депутат Верховної Ради України Михайло Косів. Він пише, що в Україні має бути прийнято політичні рішення, що випливають з правових нормативів ООН. Будь-яка збройна боротьба на своїй власній території за державну незалежність свого власного народу вважається національно-визвольною. Таке рішення поки-що не прийнято. А тому і в час ювілею державної незалежности України українська нація перебуває у стані війни. Він запитує і ми запитуємо: **Доки???**

СКЛАД КРАЙОВОЇ УПРАВИ ГАЛИЦЬКОГО БРАТСТВА

(обрана в листопаді 2001 р.)

Зелінський Орест Богдан–голова

Бендина Михайло–голова Львівської станиці, скарбник

Малкош Володимир–голова Івано-Франківської станиці

Стасів Богдан–голова Тернопільської станиці

Мацюпа Михайло–голова Дрогобицької станиці

Войташ Лев–нагляд за місцями захоронення к. в. 1-ої УД УНА

Мамчур Іван–секретар

Росовський Володимир–соціяльний захист членів

Граб Богдан–громадсько-політична діяльність

Члени: Тарас М., Мулик М., Барановський Л.

Надзірна Рада: Аксенчук З., Бойків В., Ґойденко Б., Радковський Р.

Товариський суд: Врублевський З., Козій В., Сподарик Б.

Володимир МАЛКОШ

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА СТАНИЦЯ

Головна Управа Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА перевидала в Україні працю В. Вериги п. н. *Дорогами Другої світової війни*, в якій знаходяться відповіді на закиди й обвинувачення Дивізії „Галичина" поляками, большевиками і жидами. Праця видана тиражем у 5 000 і тут побратим Володимир Малкош нас інформує, як вона розповсюджується: „Тут в Івано-Франківську вона і деякі інші про Дивізію постійно є в продажі у двох книгарнях–„Українській книзі", що в центрі біля пошти, і в крамниці „Знання". Їх поволі купують і я завжди поповняю. Крім цього, станиця вирішила подарувати *Дорогами Другої світової війни* усім школам області, а їх є 798, і ми це зробили. Також надіслали всім визначним людям України. Газети не хочуть друкувати з неї відповіді на наклепи місцевої комуністичної газети, бо це „забагато і не має місця", а коли скоротити– то це не повна відповідь. Не можу також знайти адвоката, який би подав до суду цю „Прикарпатську правду", що набрехала, що ми присягали Гітлеру, що будемо до смерти вірні „фашистам". Подібно пишуть в *Книзі пам'яті Безсмертя*, виданій по „указу" Президента Кучми, де розхвалюють „Велику вітчизняну війну". Я їм післав книжки й, очевидно, *Дорогами Другої світової війни*. Отримав відповідь. Інші не відповіли, між ними і Л. Кучма, Плющ, Жулинський, Драч, Ющенко і багато інших. Відповів тільки поет О. Лупій, який на першій сторінці „Літературної України" відповів на фільм „СС у Британії" і прислав мені збірку своїх віршів. Крім цього, я їм усім післав книжку Боляновського *Історія Дивізії*, де є списки комбатантів УСС, УГА, Армії УНР, також Леґіону, і ми можемо всім показати, що вони пішли до Дивізії, а не до УПА, бо вважали, що там дадуть більше користи. Навіть старшини Леґіону „Нахтігаль" і „Ролянд", що властиво були примушені туди іти, не здезертирували, хоч мали багато нагод.

За кошти Братства „Броди-Лев" споруджено курган і пам'ятник під Крутами, воно теж дало гроші на пам'ятник під Базаром і на Яблуницькому перевалі Карпатським Січовикам, на пропам'ятну таблицю полк. УПА Гасину у Львові. І ніде, крім Крут, про це не згадано на пам'ятниках. Також під Золочевом (хоч там і не мусіло бути, бо це наш цвинтар). ОбВУ з Англії про все пише і під Базаром і на таблиці на львівській ратуші, а це для нас належна пропаґанда.

Братство ОУН-УПА тепер веде пропаґанду в „Шляху Перемоги" та в інших, що вони ніколи не були коляборантами, щоби їх

визнати. Отже, підкреслюють, що ми були коляборантами „німецьких фашистів". Це відразу підхоплюють комуністи і їхні послідовники, а про наше визнання „союзників фашистів і коляборантів" навіть мови нема. Отже, мусимо розповсюджувати правду про нас якнайбільше.

***

У першому виданні підручника для старших кляс середніх шкіл України „Допризовна підготовка" про дивізію „Галичина" було написано, м'ягко кажучи, не дуже прихильно. Протестували ми тут в Україні, а також ГУ США листами до міністерства Освіти України. І ось появилося друге, змінене і доповнене видання, Київ, „Вежа", 1998, під редакцією М. І. Томчука. Показав нам цей підручник один учень, якому, як і іншим видано зі шкільної бібліотеки для вивчення. Очевидно, наклад дуже великий, книжки роздано безкоштовно всім школам України. Міністерство Освіти обіцяло змінити текст і цей текст тепер виглядає так: „З початком Другої світової війни, після нападу фашистської Німеччини на СРСР національна боротьба українського народу активізується. Це призвело до розмежування населення. Деякі українці (до 13 тисяч чоловік) пішли на контакти з гітлерівцями в боротьбі проти сталінізму і стали солдатами добровільної дивізії СС „Галичина", яка приймала присягу на вірність Третього рейху. Командирами в ній були німецькі офіцери. Дивізія перебувала під наглядом керівників рейху".

Власне, на присягу Гітлеру, фашистам чи „рєйху", бути вірними до кінця життя, роблять і робили ставку радянські суди і теперішні суди (які не хочуть нас реабілітувати), всілякі „Книги пам'яті" і відкрито комуністичні газети і то навіть в Галичині, а також в Івано-Франківську. А наші заперечення місцева, ніби національно-демократична преса не хоче друкувати.

Використовуючи 80-ті роковини трагедії у Базарі, з допомогою спонсорів, ми тут видрукували листівку, присвячену героєві Базару підполковникові Іванові Ремболовичу (це була частина моєї доповіді під час науково-практичної конференції з нагоди 50-ти річчя нашого Братства, яка відбулася у вересні 2000 року у Львові). Отже, тих листівок ми випустили одну тисячу примірників, з яких 500 роздали 21 листопада в Базарі під час урочистості, а других 500 роздали в Галичині, а також надіслали деяким українським центральним газетам у Києві, але ні одна з них не використала цей матеріял. Думаємо далі продовжувати практику з листівками і випустити подібну про полк. Аверкія Гончаренка–героя Крут, а пізніше дивізійника.

ВІТАЄМО Д-РА ОЛЕКСАНДРА БІЛИКА З ЙОГО 80-РІЧЧЯМ

21 листопада виповнилося вісімдесять років заслуженому і багатогранному громадському діячеві д-ру Олександрові Біликові.

Народився він 21 листопада 1921 р. в селі Свистільник (тепер Світанок), Рогатинського району, Станиславівської (тепер Івано-Франківської) области. Початкову освіту здобув у рідному селі, а середню, включно з матурою, у Станиславівській гімназії. 1940 року жорстока війна надщербила щасливі роки його юности, але ніколи не зуміла спинити його бажання до науки. У 1941 р. він вступає до Львівської Політехніки, де студіює аж до 1944 р. В цьому періоді, зрештою як і завжди, зацікавлення О. Білика охоплює досить широкий діяпазон його життя. Він не обмежується лише до навчання на Політехніці. У скорому часі він стає активним членом ОУН, де згодом займає там чільні пости. Він цікавиться літературою і музикою. Вечорами він учащає до Музичного Інституту ім. М. Лисенка на лекції сольо-співу і диригентури. Закінчити Львівську Політехніку йому не довелось. Воєнні події спрямували його на шлях, який повів його у західний світ, далеко від рідної землі.

У 1944 р. він голоситься добровольцем до Української Дивізії „Ґаличина". Після військового вишколу, як підстаршина гарматного полку, бере активну участь у боєвих діях на фронтах в Словаччині, Юґославії та Австрії. Після закінчення війни, попадає до англійців в полон у Ріміні, Італія, де перебуває майже два роки, аж до виїзду до Мадриду, Еспанія. Там закінчує свої університетські студії у Мадридській Політехніці (Ескуеля Еспеціяль) у 1950 р., завершуючи їх докторатом в ділянці індустріяльної хемії у 1953 р.

На формування його життєвого світогляду великий вплив мав Владика Іван Бучко. Власне, це за його старанням було виєднано в Еспанському уряді кільканадцять стипендій для студентів, бувших вояків Української Дивізії, які перебували в таборі полонених в Ріміні.

В часі своїх студій в Мадриді О. Білик має нагоду використати своє музичне навчання ще у Львові, і, за бажанням того ж Владики

Івана Бучка, він організовує студентський хор, в числі 28 співаків, між якими було декілька добрих „ветеранів" із славного рімінського хору „Бурлака". За відносно короткий час хор вивчив цілу нашу Службу Божу і понад 20 народних пісень і з тим репертуаром почав швидко здобувати свої мистецькі успіхи. Хор почали запрошувати на концертні виступи різні еспанські університети, а відтак навіть мадридські театри і музичні об'єднання. Багато місцевих церков виявляли теж велике зацікавлення, щоб почути нашу Службу Божу. Але вершком успіхів хору треба вважати його виступ на міжнародному фестивалі кращих европейських хорів у Мадриді в 1949 р., де український студентський хор здобув на цьому фестивалі друге місце і грошову нагороду в сумі 10 тис. есп. пезет.

У 1953 р. д-р О. Білик переїжджає на постійний побут до США і поселюється у Філядельфії. Після одержання американського громадянства, він стає на працю у Дослідчому Центрі при Міністерстві Аґрикультури і в короткому часі осягає позицію старшого дослідника в ділянці органічної хемії. В такому характері він часто бере участь в наукових з'їздах в США і за кордоном. Зі своїх дослідів в доробку д-ра О. Білика є 52 публікації, поміщені в американських, еспанських і французьких наукових журналах, а також 5 патентів. Він є членом американських і закордонних професійних асоціяцій і товариств.

У 1956 р. він одружується з пластункою Іванною Сірою. Щасливе подружжя виховало троє дітей. Всі вони успішно закінчили вищу освіту: дочка Наталя осягнула ступінь маґістра педагогії, син Юрій став очним лікарем-хірургом, а наймолодший Степан є докторантом в Джонс Гопкінс Університеті з ділянки механічної інженерії.

Характерною рисою ювіляра завжди було зацікавлення, аж до захоплення, музикою і писання коротких фейлетонів, гуморесок, веселих театральних скечів і репортажів, які були поміщувані на сторінках нашої преси. Їх також використовувано на театральних сценах і українських радіомовленнях. Ото ж, таких літературних статтей перу О. Білика належить понад 1550. За свої репортажі він одержав у 1971 р. другу нагороду від Спілки Українських Журналістів Америки. Слід згадати також, що він є співавтором книжки „Нарис Історії Української Студентської Громади та Українських Поселень в Еспанії", виданої у 1997 році.

Ще за своїх студентських часів, а відтак під час перебування в Рімінському таборі полонених, О. Білик починає писати короткі музичні композиції легкого жанру, як вальчики, танґа і фокстроти,

які опісля включали до свого репертуару такі відомі танцювальні оркестри, як „Богдана Гірняка", „Темпо", або чоловічий квартет „Каравана". Особливо популярною для наших хорів стала його колядка „В місті Вифлеємі", яку він скомпонувава в таборі полонених у Ріміні. Варто теж згадати, що в 1984 році він написав гимн для СУК „Провидіння". В обох випадках наш ювіляр виявляє очевидну талановитість, але за своєю притаманною скромністю він вважає все те, як його маловажне особисте „гоббі"..

Багато зусиль та енерґії д-р О. Білик віддавав громадській праці у різних українських організаціях й установах. Ще в Еспанії він був активним членом і неодноразовим головою нашої студентської організації „Обнова". Переїхавши до США, він стає членом Краєвої Управи Братства Українських Інженерів, членом-основником хору „Прометей", членом Товариства Українських Інженерів, НТШ, УСО „Тризуб". Тривалий час, бо аж 24 роки, був заступником головного предсідника СУК „Провидіння", 20 років був президентом ЗУАДК-у та довголітнім членом дирекції Української Щадниці, а також членом ООЧСУ і Товариства Українських Сеньйорів. Він і вся його родина є членами Української Католицької Церкви у Філядельфії.

Численні колеґи і друзі щиросердечно вітають шановного ювіляра д-ра Олександра Білика і бажають йому кріпкого здоров'я, багато щастя та многих літ його плідного життя!

Степан РОМАНКО

З листів до редакції

Вельмишановні друзі!

З щирого серця дякую Вам за збірник матеріялів про „Ґаличину". Прекрасно арґументовано. Переконливо. Режисер Ґенді так і не відписав на мою статтю, хоч я вислав її йому особисто. Його за свідому фальсифікацію та явне наклепництво треба би перед суд поставити.

Дай Вам, Боже здоров'я у Новому році.

Христос рождається!

МУШИНКА

Від редакції: див статті проф. М. Мушинки:

„Звіт про науково-дослідну експедицію в с. Нижня Боца (Словаччина)–„ВК", ч. 4, 2001; „Винні тому, що українці"–„ВК", ч. 4, 2002.

ПРЕСОВИЙ ФОНД

В днях від 11 листопада 2001р. до 22 січня 2002 р. надійшли такі вплати на пресовий фонд журналу:

Анна Баран, в третю річницю смерти мужа Володимира **80.00**

Александер Боднар, замість квітів на могилу бл. пам'яті Василя Боднара **50.00**

Д-р Евген Стецьків, в четверту річницю смерти дружини Нілі **50.00**

Юрій Ференцевич, в пам'ять побратима Василя Боднара **25.00**

Замість квітів на свіжу могилу сл.п. побр. Володимира Матиєвича: **50 дол.**–Іван Мазурок, **25 дол.**–Степан Хоминко, **по 20 дол.**–Лідія і Зенон Завадовичі, Олександер Білик, Теодор Ф..., Петро Кандрій, **по 10 дол.**–Дмитро Благий, Теодор Оленик, Марія Бойчук, Михайло Білик.

по дол. 35 .00: Б. Маців, А. Білоголовко, А. Драдейко.

по дол. 25.00: О. Шебук, М. Перепліта, Д. Корчак, Р. Бойко, Р. Микита.

по дол. 20 .00: В. Цепенко, М. Марущак, М. Дондерик.

по дол. 15.00: Я. Колодій, М. Рудзік, П. Музика, В. Лящ, І. Бойчак, Е. Секрета, В. Мотика, Б. Стрільчук, З. Боднар, Р. Тицький, З. Бандура, В. Вовчок, М. Дринек, І. Цар, І. Повідайко, О. Бойко, В. Самсон, М. Ґойда, І. Городецький, О. Лисенецький, А. Бойчук, Р. Колісник, Е. Бочан, В. Гайовский, В. Вараниця, С. Климців

по дол. 10.00: Б. Матіяшек, Б. Чеменринський, Б. Кандюк

Станиця Братства в Детройті **100.00**

Д-р Р. Бучок **65.00**

Д-р Р. Шолдра **65.00**

В. Макар **50.00**

О. Торищак **30.00**

Висловлюємо наше глибоке співчуття родинам, приятелям та знайомим світлої пам'яти Василя Боднара, Володимира Барана, Нілі Стецьків, Володимира Матиєвича.

Дякуємо всім нашим читачам, котрі не забувають про піддержку нашого журналу.

Адміністрація журналу „ВК"

Відійшли у вічність...

МИКОЛА БОЙКО

23.І. 1924 – 3.Х. 2001

Микола Бойко народився в с. Воскресінці Рогатинського району. Батько його був учителем.

За німецької окупації він пройшов вишкіл УПА в Чорному лісі. Згодом закінчив мірничий відділ у Вищій технічній школі у Львові й зголосився до Української дивізії. Служив у чоті піхотних гармат у 30-му полку.

В Канаді працював мірником у міській ратуші у плянувальному відділі у м. Торонті.

Активний у ветеранському й громадському житті української громади: був головою Станиці Братства дивізійників у рр. 1956-1957 і 1961-1962. Тринадцять років був директором школи українознавства при Українському культурному центрі.

Микола Бойко дуже багато читав, мав широке знання української історії та культури. Найбільше його цікавили події в незалежній Україні й глибоко переживав кожний неуспіх національного життя. Був дуже цікавим і гострим дискутантом і його побратими відчуватимуть його відсутність.

Останні роки свого життя він хворів (частковий параліч, серце, рак), що не дозволило здійснитися мрії–відвідати Україну. Коли з сином вибрався, по дорозі у Вроцлаві у Польщі, де відвідав свою сестру, захворів і мусив повернутися додому.

Дружина померла перед його смертю.

Залишив у смутку сина Андрія з дружиною.

М. ЗАСІДКО

ВАСИЛЬ БОДНАР

14.ХІІ. 1921 – 7.Х. 2001

Василь Боднар народився у селі Чернів Івано-Франківської обл. Служив підстаршиною у 2-му курені 30-го полку Української дивізії. Брав участь у боях під Бродами. Був активним членом Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА в Нью-Йорку.

Похорон відбувся 12 жовтня на українському католицькому цвинтарі св. Духа в Ґемптбурґу, Н. Й.

Залишив у глибокому смутку

дружину Лесю; доньки: Діяну з мужем Мел Байроном, Ірцю Мирон з мужем Евгеном, Лесю Христю з мужем Майком Яманішем, Надю Глух з мужем Петром; синів: Василя Романа з дружиною Каті, Павла з дружиною Лорою; 10 внуків, дві сестри з родинами та ближчу й дальшу родину в США, Україні й Арґентині.

Вельмишановній дружині Лесі, донькам, синам і внукам висловлюємо найщиріші співчуття.

Членство і Управа Станиці Нью-Йорк

ВОЛОДИМИР МАТИЄВИЧ

15.X. 1923 – 28.XI. 2001

Невмолима смерть забрала активного члена станиці у Філядельфії св. п. Володимира Матиєвича, уродженця м. Бережани, Тернопільської области.

По закінченні народної школи Володимир помагав на господарстві так довго, як дозволяли воєнні обставини. В 1944 р. він голоситься добровольцем до Української Дивізії „Галичина", з котрою, по рекрутському вишколі в Нойгаммері, бере участь у всіх воєнних акціях, в яких дивізія була заанґажована. По закінченні війни перебуває в англійськім полоні, в таборах полонених в Белярії й Ріміні, в Італії.

Переїхавши до батьків до Америки, поселився у Філядельфії. Тут він включився активно до праці в Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, ставши її вірним членом до кінця свого життя.

Після смерти дружини Галі, він переходить жити до доньки Марійки, заміжної за сина дивізійника, Стефанишина, помагаючи виховувати три внучки і внука, котрих безмежно любив.

Поховано покійного біля його дружини, на „вояцькому кутку", на цвинтарі Св. Марії на Фокс-Чейсі. Похоронні обряди відсужив о. Мельник. Надгробне прощальне слово виголосив секретар М. Білик. На завершення похоронного обряду прозвучала журливо пісня „Чуєш, брате мій..." Відтак дивізійники віддали йому останній почесний салют.

Нехай гостинна американська земля заступить його рідну і незабутню Бережанську, а пам'ять про нього між дивізійниками буде довготривалою.

Александер БІЛИК

ВОЛОДИМИР ГУЛЯК

13.VIII. 1914 – 3.VII. 2001

У Торонті відійшов у вічність бувший вояк 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії, член Торонтонської Станиці Братства, довголітній член її Управи, хору „Бурлака".

В дивізії „Галичина" пройшов воєнні дії, включно з Брідською битвою, а згодом був у полоні в Ріміні, Італія, та Англії.

На цвинтарі „Парк Лавн" над могилою від Братства попрощав його голова Управи Станиці Петро Дем'янюк, а від хору–Ярослав Бучинський.

Дочкам Ґені і Христі та синові Орестові з їх родинами висловлюють найщиріші співчуття.

Управа і члени Станиці Торонто

З листів до редакції

Вш. побратимові І. Кушніренкові
Адміністратору журнала „ВК"

Шановний побратиме Кушніренко!

Прошу приняти вислови моїх ґратуляцій з призначенням Вас на нове, та не легке становище, яке Ви волею XIII Делеґатського З'їзду прийняли чи радше успадкували від заслуженого перед нашим журналом „ВК" побратима Мирослава Бігуса.

Наша народна мудрість підтверджує, що на все є перший раз, усе має свій початок і кінець. Зміни, які ввійшли на XIII З'їзді цю істину підтвердили. Треба нам спільно радіти, що вельми відповідальні становища, які впродовж років безкорисливо та старанно виконували два велетні, два Мирослави (д-р Малецький і Бігус) перейшли у не менше відповідальні та молодші роками, не духом, ветеранів.

Хтось давно сказав, що пережиті роки витворюють зморшки на людських обличчях, зате їхні душі чисті. Є інші, яких душі покриті зморшками. У висліді, маємо старих молодців та молодих старців. До старих молодців зачислюю обидвох МИРОСЛАВІВ. І XIII З'їзд цю істину правильно підчеркнув належною подякою. Особам, які перебрали ці відповідальні пости в нашій ветеранській організації, бажаю не менше вояцького завзяття, відповідальности та доброї волі на добро всіх нас.

У прилозі долучаю чека на суму сто долярів, який прошу вписати, як дворічну передплату на журнал „ВК", решту на пресфонд.

Я особисто радію, що XIII З'їзд вирішив продовжувати видання нашого цінного й чи не одинокого в діяспорі ветеранського журнала, який здобув собі належне признання за надзвичайно цікавий матеріял, який покриває всі ділянки нашого життя тут і там. Яскравим прикладом послужить нам коментар Богдана Стасіва з Тернополя, та „Україна і діяспора" д-ра Василя Вериги, не згадуючи цінний допис Степана Ярмуся „Досвід змагань і вояцької хоробрости українців".

При цій нагоді, прошу прийняти Різдв'яні та Новорічні вітання. Нехай Вам щастить у Новому Році!

Судбури 26.XII. 2001

Торищак Осип